

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské výchovy

Diplomová práce

2015

Vilém Pavlíček

Univerzita Palackého

Cyrilometodějská teologická fakulta

Katolická teologie

**Návrh formačně-vzdělávacího bloku
„Vedení ministrantů“ v rámci kurzu
MiniFor**

Diplomová práce

Autor: Vilém Pavlíček

Vedoucí práce: Mgr. Marcela Fojtíková Roubalová, PhD.

2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 10. dubna 2015

.....

Podpis autora práce

Na tomto místě chci poděkovat především své vedoucí diplomové práce paní Mgr. Marcele Fojtíkové Roubalové, PhD. za její čas, rady a podporu a také Mgr. Heleně Půlkrábkové a Mgr. Lence Dvořákové za jejich obětavou práci při opravách.

Obsah

Úvod.....	7
1. Uvedení do problematiky.....	8
1.1 Pojem ministrant.....	8
1.2 Důležitost kurzů pro ministranty.....	8
1.3 Důležitost skupiny.....	9
1.4 Vedoucí ministrantské skupiny.....	9
1.5 Členové skupiny - ministranti.....	10
2. Charakteristika kurzu MiniFor.....	10
2.1 Zodpovědnost za kurz.....	11
2.2 Biskupský delegát pro ministranty.....	11
2.3 Arcidiecézní ministrantská rada.....	11
2.4 Hlavní vedoucí kurzu.....	11
2.5 Vedoucí kurzu.....	12
2.6 Účastníci kurzu.....	12
3. Historie pastorace ministrantů v olomoucké arcidiecézi od roku 1990.....	12
3.1 Situace od roku 1990 do roku 1999.....	12
3.2 Situace od roku 2000 do roku 2010.....	16
3.3 Situace od roku 2010 do roku 2015.....	18
4. Současný stav kurzu.....	20
4.1 Organizační zajištění.....	21
4.2 Program.....	21
5. Blok Vedení ministrantů.....	23
5.1 Hlavní cíl.....	24
5.2 Hlavní metody.....	24
5.3 Hlavní pomůcky.....	24

5.4	Text skript.....	25
5.5	Formačně-vzdělávací blok jako nezbytná součást kurzu	25
5.6	První téma: Sebepoznání	26
5.7	Druhé téma: Sebeřijetí.....	31
5.8	Třetí téma: Identita člověka a identita muže	34
5.9	Čtvrté téma: Identita křesťana a identita ministranta	36
5.10	Páté téma: Organizování a plánování	39
5.11	Šesté téma: Neděle, jednorázové akce, celoroční hry a další nápady	42
5.12	Sedmé téma: Pedagogika I.	45
5.13	Osmé téma: Ministrantské schůzky I.	48
5.14	Deváté téma: Pedagogika II.	51
5.15	Desáté téma: Ministrantské schůzky II.	53
5.16	Jedenácté téma: Psychologie	55
5.17	Dvanácté téma: Bezpečnost, zdravotní péče, právo, hospodaření.....	57
	Závěr	62
	Použité zdroje.....	63
	Seznam zkratk	67
	Příloha	68

Úvod

Občas se zdá, že se člověk v životě lopotí, ale žádné plody to nenese. Každý nový hlavní vedoucí, když přebírá „opratě“ kurzu MiniFor¹, si asi říká, že je třeba udržet stávající úroveň, ne-li ji pozvednout. Nelze jej brát jenom jako odpočinkové setkání, ale jako intenzivní formačně-vzdělávací kurz, aby ti, kteří na tento kurz jezdí, se opravdu v daném oboru něco nového dozvěděli a načerpali nové podněty pro práci na sobě a skrze sebe na druhých. Kdo chce jezdit na odpočinkové víkendy, může využít jiné akce.

Co je obsahem kurzu MiniFor? Základem kurzu vždy byly a jsou témata o duchovním životě a liturgice. V posledních letech se k nim podařilo připojit okruhy z pedagogiky a psychologie. Pokud je jedním z cílů kurzu, že je účastník připraven vést druhé, na prvním místě se musí umět vyznat sám v sobě. K tomu je nutné poznat sám sebe, svou identitu, přijmout se takový, jaký jsem. Na druhém místě musí znát základy pedagogiky a psychologie, komunikace, základní právní a bezpečnostní předpisy, musí umět komunikovat a ovládat další znalosti a dovednosti.

Cílem této diplomové práce je navrhnout témata pro kurz MiniFor, která by byla zpracována do skript. Tyto texty by se pak mohly použít jako základní studijní literatura pro účastníky. Pro vedoucí slouží diplomová práce jako metodika k nově vzniklým skriptům. Oba dva materiály vznikaly ze zkušeností s vedením kurzu.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části. První teoretická část obsahuje čtyři kapitoly. Úvodní kapitola se zabývá některými základními pojmy, a také se snaží objasnit, proč je důležité pořádat kurzy pro ministranty. Druhá kapitola se věnuje charakteristice kurzu a představuje její vedení a organizační strukturu. Třetí kapitola usiluje o prozkoumání oblasti pastorační ministrantů v olomoucké arcidiecézi v období od roku 1990 do současnosti. Čtvrtá a poslední kapitola teoretické části popisuje současný průběh kurzu, jeho organizační zajištění a aktuální situaci.

Druhou část této diplomové práce tvoří praktický návrh možných témat, která by se probírala během celého kurzu. Tuto nabídku námětů si může vedoucí přizpůsobovat podle potřeb aktuální skupiny. Je žádoucí, aby se v dalších letech tento materiál upravoval a dále rozšiřoval.

¹ Tzn. ministrantská formace

1. Uvedení do problematiky

Úvodní kapitola charakterizuje celkové pojetí kurzu. V první řadě vymezuje pojem „ministrant“. Dále se zabývá důležitostmi kurzů pro ministranty a důležitostmi skupiny pro rozvoj osobnosti. V závěru se věnuje vedoucím a členům ministrantské skupiny.

1.1 Pojem ministrant

Ministrant je chlapec nebo mladík, který slouží u oltáře po způsobu akolyty.² Akolyta je „mimořádný služebník“³, který vykonává službu u oltáře jako pověřený laik. Kompetence jeho služby je vymezena ve *Všeobecných pokynech k římskému misálu*.⁴ V těchto Pokynech se také hovoří o přísluhujících laicích, kteří „není-li přítomen ustanovený akolyta, mohou být určeni k službě oltáře a k pomoci kněze a jáhna, aby nesli kříž, svíce, kadidelnici, chléb, víno, vodu; a mohou být také pověřeni k podávání svatého přijímání jako mimořádní přísluhující.“⁵

Z etymologického hlediska jsou dva možné výklady. První tvrdí, že slovo ministrant pochází z latinského slova *ministrare*, což znamená *sloužit*. Tedy ministrant je ten, který slouží. Druhý říká, že slovo ministrant pochází z latinských slov *minus* a *tradere*. První termín značí někoho *menšího* a druhé *odevzdávat*, předávat. Tedy ministrantem je ten, kdo *se odevzdává jako menší*. Jako někdo, kdo se poníží, aby byl viděn někdo větší.

1.2 Důležitost kurzů pro ministranty

Ministranti, jako služebníci oltáře, zastávají při liturgii rozmanité služby a úkoly. Měli by být tedy vybaveni potřebnými znalostmi a dovednostmi, které jim předávají zpravidla starší ministranti. Kurz je důležitý jak pro účastníky, tak pro vedoucí. Všichni díky němu mohou povyrůst. Jedni tím způsobem, že mají za druhé

² Srov. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Redemptionis sacramentum*. Praha: Česká biskupská konference, 2005. čl. 47. s. 21.

³ Srov. KONGREGACE PRO KNĚŽSTVO. *Instrukce k některým otázkám ohledně možnosti laiků podílet se na službách vykonávaných kněžími*. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001. s. 15.

⁴ Srov. *Všeobecné pokyny k římskému misálu: (editio typica tertia 2002)*. Praha: Česká biskupská konference, 2003. s. 39.

⁵ *Všeobecné pokyny k římskému misálu: (editio typica tertia 2002)*. Praha: Česká biskupská konference, 2003. s. 40.

odpovědnost a musí si připravit pro ně program, druzí, že načerpají nové poznatky a dovednosti. Dokument *Redemptionis sacramentum* vybízí k činnosti s ministranty: „Ať jsou pro ně, též s účastí a za pomoci rodičů, vytvářena a podporována společenství, v nichž bude zajištěna účinnější pastorační péče o ministranty.“⁶

Liturgická katecheze „připravuje ke svátostem a pomáhá k chápání a hlubšímu zakoušení liturgického slavení. Vysvětluje obsahy modliteb, smysl gest a znamení, vychovává k aktivní účasti, k rozjímání a k mlčení.“⁷ Duchovní katecheze „posilují přesvědčení, otevírají nové perspektivy a pomáhají k vytrvalosti v modlitbě a v úsilí o následování Krista.“⁸ Důležité je povzbuzovat člověka, aby se zcela a svobodně odevzdal Bohu: rozumem, vůlí, srdcem, pamětí a pomáhat mu, aby poznal své povolání, ke kterému ho volá Pán.⁹ Liturgická i duchovní katecheze jsou součástí témat z liturgiky a duchovního života.

1.3 Důležitost skupiny

Skupina je významným prvkem v rozvíjení osobnosti člověka. U mládeže znamená skupina takřka životní nutnost při formování osobnosti. „Mimo didaktické působení je křesťanská skupina povolána k tomu, aby byla zkušeností společenství a způsobem účasti na životě církve, aby nacházela v nejširším eucharistickém společenství svůj cíl a svůj plný projev.“¹⁰

1.4 Vedoucí ministrantské skupiny

Vedoucí skupiny ministrantů, který se účastní života skupiny, „by měl uznávat a rozvíjet jako svou prvořadou a specifickou úlohu být ve jménu církve aktivním svědkem evangelia, schopným sdělovat druhým plody své zralé víry a moudře podněcovat společné hledání.“¹¹ Kurz si klade za cíl přibližovat tuto úlohu také jejím účastníkům.

⁶ KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI. *Redemptionis sacramentum*. Praha: Česká biskupská konference, 2005. čl. 47, s. 22.

⁷ KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1998. s. 46.

⁸ Tamtéž.

⁹ Srov. Tamtéž. s. 100.

¹⁰ Tamtéž. s. 107.

¹¹ Tamtéž.

1.5 Členové skupiny - ministranti

Ministranti tvoří ministrantskou partu přirozeně díky společnému úkolu, kterým je pomáhat knězi při slavení liturgie. Od členů skupiny očekáváme růst a to nejen osobnostní, ale také jejich vnitřních sociálních vztahů. Při vývoji osobnosti je velmi potřebné společenství. Mnoho chlapců začíná ministrovat v předškolním věku. Někdo už ve čtyřech letech, jiný těsně před nástupem do základní školy. V tomto období se rozšiřují kontakty mimo rodinu, vztahy s dalšími dospělými a dětmi. Umožňují dítěti „získat nové kognitivní a afektivní zkušenosti nezbytné pro další osobnostní rozvoj.“¹² Společenství ministrantů je specifickou skupinou, kdy se chlapci vzhledem ke svému věku potřebují potkávat se svými vrstevníky, kteří jsou vedeni ke stejným hodnotám.

2. Charakteristika kurzu MiniFor

MiniFor je formačně-vzdělávací kurz pro ministranty, kterým je více než 15 let. Celý kurz trvá 2 roky a je rozložen do 6-8 víkendů. Program připravují bohoslovci a je složen z přednášek a praktických cvičení. Náplní je prohloubení vztahu k Bohu, osvojení si základních vědomostí z liturgie, získání znalostí a praktických rad jak „pracovat“ s ministranty ve farnosti, navázání nových přátelství.

Hlavní témata jsou Duchovní život, Liturgika a Vedení ministrantů ve farnosti. K tomu se přidávají praktické znalosti a dovednosti. Program kurzu stojí na dvou pilířích. Prvním je teoretická část (přednášky o liturgii, duchovním životě a vedení ministrantů) a druhým je část praktická (nácvičky, služby při liturgii, hry a jiné aktivity, apod.).

Velký důraz je kladen na prohloubení osobního vztahu ke Kristu, a proto je součástí kurzu vždy adorace, společné modlitby, mše svatá, a jiné. Víkendy probíhají na různých místech olomoucké arcidiecéze, převážně na farách. Začíná se vždy v pátek večer a končí se v neděli po obědě. Po absolvování kurzu aktivní účastníci obdrží osvědčení.

¹² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s. 202.

2.1 Zodpovědnost za kurz

Pastorace ministrantů v arcidiecézi není záležitostí pouze těch, kteří vedou tento kurz, ale především toho, kdo má celou arcidiecézi vést a řídit. Tím je otec arcibiskup. V olomoucké arcidiecézi, kde kurz probíhá, je otcem arcibiskupem ustanoven biskupský delegát pro ministranty, který zodpovídá za jejich pastoraci. Jako pomocný orgán mu slouží Arcidiecézní ministrantská rada¹³. Členem AMR je i hlavní vedoucí MiniForu, který na jejím zasedání seznamuje ostatní členy s aktuálním průběhem kurzu. Pokud stávající hlavní vedoucí s vedením kurzu končí, navrhne kandidáty na nového hlavního vedoucího a předloží tento návrh biskupskému delegátu a po poradě s ním vyberou nejvhodnějšího kandidáta.

2.2 Biskupský delegát pro ministranty

Hlavním úkolem biskupského delegáta je organizovat činnost, která se věnuje ministrantům. Od roku 2009 dosud tuto funkci zastává P. Jiří Kupka, farář v Bánově. Biskupský delegát na vedení kurzu dohlíží a také s jeho vedením organizátorům pomáhá. V průběhu jednotlivých víkendových setkání se v rámci svých možností účastní programu, slouží sobotní mši svatou a je k dispozici ke svátosti smíření.

2.3 Arcidiecézní ministrantská rada

AMR byla založena v roce 1990 za účelem aktivní podpory pastorace ministrantů. Předsedá jí biskupský delegát pro ministranty. Skládá se z kněží, bohoslovců a laiků a počet členů se pohybuje okolo patnácti. Může vstupovat do jakéhokoliv pastoračního dění v olomoucké arcidiecézi, kde jsou ministranti. Tedy může a má mít vliv i na kurz MiniFor. Nemá před státem žádný právní statut.

2.4 Hlavní vedoucí kurzu

Hlavní vedoucí dohlíží na přípravu a průběh celého kurzu a stará se o organizační a technické zajištění. Má poslední rozhodné slovo v případě, že se vedoucí na některém bodě programu neshodnou. Některé organizační záležitosti může delegovat na jiné vedoucí.

¹³ Dále jen AMR.

2.5 Vedoucí kurzu

Vedoucími kurzu, včetně hlavního vedoucího, jsou bohoslovci Arcibiskupského kněžského semináře¹⁴. Ti mají pověření od svého představeného, otce rektora, že mohou kurz pořádat. Pro bohoslovce je vedení MiniForu součástí přípravy ke kněžství a k budoucí pastorační službě. Na jedné straně sami rostou, když vedou druhé a na druhé straně mohou poznat pastorační situaci farností, do kterých v rámci kurzu přijíždějí.

2.6 Účastníci kurzu

Účastníky kurzů jsou kluci, ministranti, kterým je více než 15 let. V některých případech lze udělat výjimku a vzít i mladšího ministranta. Horní hranice věku účastníků není stanovena, rozhodnutí o přijetí do kurzu záleží na hlavním vedoucím. V minulosti byl i případ, kdy se kurzu účastnil otec (35 let) se synem (13 let).

3. Historie pastorační ministrantů v olomoucké arcidiecézi od roku 1990

Před rokem 1990 nelze mluvit o pastorační ministrantů v rámci arcidiecéze vzhledem k politické situaci, která byla v naší zemi. Zajisté se konaly akce pro ministranty, ale ne na diecézní úrovni. Spíše to byla aktivita jednotlivců, případně malých skupin. Vzhledem do historie můžeme pochopit mnoho spojitostí. Je třeba pohled na širší souvislosti než jen na to, kdo a jak pastorační ministrantů dělal dříve. Hlavní zdroj informací je z *Acta Curiae Archiepiscopalis Olomouensis*.¹⁵

3.1 Situace od roku 1990 do roku 1999

Rok 1990. První zmínka o pastorační ministrantů je z června roku 1990. Jedná se o Návrh na děkanátní setkání ministrantů a schol, který by měl být pro děti

¹⁴ Dále jen AKS. Jedná se o zařízení ustanovené k tomu, aby se bohoslovci mohli řádně připravit na kněžství. Budova AKS se nachází v Olomouci.

¹⁵ Dále jen ACO. Jedná se o věstník pro kněze, kde se udávají důležité informace o dění v diecézi. Kněží mají povinnost tento věstník číst a podle něho se řídit. Sdělují se tam důležité informace o chodu diecéze a nabízených akcích, službách apod. Vychází 10x za rok.

a školní mládež do čtrnácti let. Na konci je připojen cíl celého setkání: „Děti mají prožít skutečnost, že patří do velkého společenství církve, má být posíleno jejich křesťanské sebevědomí a celé setkání má být vedeno tak, aby děti prožily přítomnost živého Ježíše uprostřed. Během adorace si mohou dát konkrétní předsevzetí, v čem se chtějí zlepšit.“¹⁶ V roce 1990 spadala pastorece ministrantů pod centrum pro mládež na kurii arcibiskupství. Ministranty měl na starosti jáhen Josef Janšta.¹⁷

Rok 1991. Na sobotu 31. srpna byla naplánována diecézní ministrantská pouť na sv. Hostýně. Skupiny ministrantů rozseté po mnoha farnostech měl spojit společný program duchovní formace. Byl dán příslib, že brzy začne vycházet diecézní časopis pro instruktory ministrantů. Také AKS se otevíral návštěvám ministrantů v řadě setkání. Jedním z nich byl i den otevřených dveří pro ministranty.¹⁸

Rok 1992. První zmínkou o Arcibiskupské ministrantské radě¹⁹ je z února 1992. Zasedání rady se konalo 25. ledna. Bylo zmíněno poděkování velké většině děkanů, kteří jmenovali své delegáty a osobně se tak zasloužili o rostoucí ministrantské hnutí. Zároveň je zde zmínka o další ministrantské pouti, která se měla uskutečnit v sobotu 29. srpna 1992 na Svatém Kopečku u Olomouce. Zajímavá informace je o závaznosti ministrantského hnutí *Pueri Domini*, které bylo pro moravské diecéze schváleno všemi biskupy. Zásady tohoto hnutí byly zveřejněny v nultém a 4. čísle ministrantského časopisu „*Pueri Domini*“. Tyto zásady mají především morální a výchovný charakter. Jsou voleny tak, aby se daly použít pro všechny věkové skupiny ministrantů, a to jak v živých farnostech, tak i v pohraničí.²⁰

V sobotu 23. května 1992 se konal pro ministranty v AKS ministrantský den. Pozvaní byli ministranti starší 15 let z olomoucké i brněnské diecéze. Cílem setkání bylo hlubší proniknutí do liturgie a seznámení se správným přístupem k Písmu svatému.²¹

Ve dnech 11. – 13. prosince 1992 se konalo zasedání AMR v ministrantském středisku v Hněvošicích. AMR poukázala na výborný vliv ministrantských exercicií

¹⁶ Návrh na děkanátní setkání ministrantů a schol. In: *ACO*. 6/1990.

¹⁷ Srov. In: *ACO*. 10/1990.

¹⁸ Srov. Zprávy z pastorece v naší arcidiecézi. In: *ACO*. 4/1991.

¹⁹ Název je správný podle *ACO*. Tento rok došlo ke změně názvu.

²⁰ Srov. Zasedání arcibiskupské ministrantské rady. In: *ACO*. 2/1992.

²¹ Srov. Ministrantský den. In: *ACO*. 3/1992.

na ministranty. Zároveň stanovila datum a místo konání další ministrantské poutě (28. srpna 1993, Svatý Kopeček) a zhodnotila probíhající děkanské rekolekce pro ministranty, kterou organizovali vedoucí ministrantů děkanátu, kteří se současně zúčastňují zasedání AMR.²²

Rok 1993. V ministrantském středisku v Hněvošicích proběhli v roce 1993 exercicie pro ministranty, kterých se zúčastnili chlapci ve věku od 12 do 14 let. Program byl připraven jako duchovní, ale i zábavný. Přitom duchovní program byl uspořádán tak, aby chlapce spontánně zaujal.²³ Ve dnech 10. – 12. prosince se v Hněvošicích uskutečnilo setkání AMR, kterého se zúčastnilo 25 zástupců za děkanát.²⁴

Rok 1994. Na jaře tohoto roku je v ACO zmínka o konání ministrantských exercicií, které měli proběhnout v ministrantském středisku v Hněvošicích. Na sobotu 10. září byla naplánována 4. diecézní ministrantská pouť na Svatém Kopečku u Olomouce.²⁵

Rok 1995. Bylo naplánováno 8 turnusů ministrantských exercicií, které se měly uskutečnit v různých termínech v Hněvošicích na Opavsku.²⁶ Pátá diecézní pouť se měla uskutečnit v sobotu 16. září na Svatém Hostýně.²⁷ Ve dnech 8. – 10. 12. v Pivíně na Prostějovsku proběhlo zasedání AMR. Protože se již počítalo s rozdělením arcidiecéze na olomouckou a ostravsko-opavskou změnilo se místo pořádání ministrantských exercicií. Nyní probíhalo v Pivíně a na Velehradě.²⁸

Rok 1996. Přílohou lednových ACO bylo objasnění, jak je to s vedením ministrantů v diecézi a ve farnostech, zásady příslušnosti ke hnutí „Pueri Domini“ a Obřad přijetí nových ministrantů.²⁹ V tomto roce se o prázdninách opět organizovaly ministrantské exercicie v Pivíně a Velehradě.³⁰

Rok 1997. Péče o ministranty se naplno ujal P. Ivan Fišar. V únoru vyšlo upozornění na nevědomost existence časopisu Pueri Domini s prosbou o používání tohoto materiálu při vedení ministrantů. Jako 4. příloha byla uveřejněna zpráva

²² Srov. Péče o ministranty. In: ACO. 1/1993.

²³ Srov. Ministrantské exercicie. In: ACO. 3/1993.

²⁴ Srov. Péče o ministranty, In: ACO. 1/1994.

²⁵ Srov. Ministrantské exercicie. In: ACO. 3/1994.

²⁶ Srov. Ministrantské exercicie. In: ACO. 2/1995.

²⁷ Srov. Diecézní pouť ministrantů. In: ACO. 7/1995.

²⁸ Srov. Zasedání arcidiecézní ministrantské rady. In: ACO. 1/1996.

²⁹ Srov. Příloha. ACO. 1/1996.

³⁰ Srov. Ministrantské exercicie. In: ACO. 2/1996.

o konání ministrantského dne v sobotu 12. 4.³¹ V čísle 7 byl zveřejněn plakátek na 7. ministrantskou pouť, která měla proběhnout v sobotu 27. září v katedrále sv. Václava v Olomouci.³² Za zmínku stojí povzbudivá slova pravděpodobně jedno z otců biskupů (článek není podepsán) z 8. čísla o dobře vedených skupinách ministrantů. V závěru je uvedena věta: „Společná modlitba ministrantů ať se zavede ve všech kostelích“ navazující na slova o pomáhajícím prvku, kterým je „společná modlitba kněze s ministranty přede mší svatou a po ní“.³³ Stěžejním textem se ukazuje další část tohoto čísla, kde P. Ivan upozorňuje na kurz pro vedoucí ministranty MINIFOR a MINIFORD. Tato formace je organizována v pěti víkendech s těmito tématy: psychologie vedení dětí a mládeže, liturgický život – aplikace na ministrantskou službu, duchovní život – předávání ministrantům, praktické vedení ministrantů ve farnosti, ukázky práce s ministranty.³⁴

Rok 1998. V termínu od 30. 1. do 1. 2. v Rajnohovicích jednala AMR s účastí otce arcibiskupa Jana. Zhodnotila se dosavadní práce s ministranty ve farnostech, představil se výhled akcí pro ministranty na tento rok (děkanská setkání ministrantů, exercicie v Hněvošicích, dva turnusy brigád na středisku mládeže v Rajnohovicích, víkend pro starší ministranty v Českém Těšíně a ministrantská pouť v sobotu 26. září v Uherském Brodě).³⁵ AKS na sobotu 16. 5. organizoval ministrantský den.³⁶ Na podzim byla zveřejněna výzva, aby kněží přihlásili ministranty na kurz pro vedoucí ministrantů. V příloze byl přiložen plakátek, ze kterého lze vyčíst, že kurz již organizovali také bohoslovci.³⁷ Jáhen Josef Janšta informoval o ministrantských exerciciích v Hněvošicích, které se uskutečnily během prázdnin, a poděkoval kněžím a bohoslovcům za jejich vedení.³⁸

Rok 1999. Ve dnech 5. – 7. února proběhlo v Rajnohovicích setkání AMR. Ministrantská pouť byla naplánována na sobotu 25. září ve Štípkě a ministrantské exercicie opět o prázdninách ve Hněvošicích.³⁹ V srpnu se zveřejnily upřesňující

³¹ Srov. Časopis Pueri Domini. In: *ACO*. 2/1997.

³² Srov. Příloha. *ACO*. 7/1997.

³³ Služba ministrantů. In: *ACO*. 8/1997.

³⁴ Srov. Vedení ministrantů. In: *ACO*. 8/1997.

³⁵ Srov. Arcidiecézní ministrantská rada informuje. In: *ACO*. 2/1998.

³⁶ Srov. Ministrantský den. In: *ACO*. 3/1998.

³⁷ Srov. Kurz pro vedoucí ministrantů. In: *ACO*. 10/1998.

³⁸ Srov. Poděkování. In: *ACO*. 11/1998.

³⁹ Srov. Středisko mládeže v Rajnohovicích informuje. In: *ACO*. 5/1999.

informace k připravované ministrantské pouti (změna v konání mše svaté z odpoledne na ráno).⁴⁰

3.2 Situace od roku 2000 do roku 2010

Rok 2000. V sobotu 13. května bohoslovci pořádali ministrantský den.⁴¹ Bohoslovci také zvali ministranty od 13 let do AKS na prázdninové setkání.⁴² K 8. číslu ACO byla připojena jako příloha pozvánka na dvouletý kurz pro formátory ministrantů.⁴³

Rok 2001. Bohoslovci opět pořádali ministrantský den a to v sobotu 12. 5.⁴⁴ AMR na svém setkání upozornila na změnu místa konání ministrantských exercicií. Nově se tak ministranti setkávali na faře v Dolní Bečvě. Ministrantská pout' byla naplánována do Zábřehu na Moravě na sobotu 15. září. V příloze byla přiložena pravidla fotbalového turnaje o pohár Otce arcibiskupa.⁴⁵ Centrum pro mládež pozvalo mladé muže na MiniFor.⁴⁶

Rok 2002. Možnost prožít s bohoslovci pár dní se naskytlo ministrantům starším 14 let díky dalšímu setkání, které se uskutečnilo o prázdninách v Olomouci.⁴⁷ Komise pro kněžstvo České biskupské konference doporučila užší spolupráci mezi časopisem Tarsicius a ministrantským hnutím Pueri Domini.⁴⁸ Ministrantská pout' byla uskutečněna ve Šternberku v sobotu 7. září.⁴⁹ Centrum pro mládež opět vyzvalo k přihlašování se na kurz MiniFor.⁵⁰

Rok 2003. Tradičně počátkem roku zveřejnili bohoslovci pozvání na prázdninový pobyt v AKS.⁵¹ Po roční přestávce vyzval P. Josef Jelínek ministranty o přihlášení se na turnaj v kopané.⁵² Stejně jako v předchozích letech centrum pro mládež informovalo o začátku kurzu MiniFor. Navíc také informovalo

⁴⁰ Srov. Ministrantská pout'. In: ACO. 8/1999.

⁴¹ Srov. Ministrantský den 2000. In: ACO. 2/2000.

⁴² Srov. Příloha. ACO. 3/2000.

⁴³ Srov. Příloha. ACO. 8/2000.

⁴⁴ Srov. Příloha. ACO. 2/2001.

⁴⁵ Srov. In: ACO. 3/2001.

⁴⁶ Srov. Centrum pro mládež informuje a zve. In: ACO. 8/2001.

⁴⁷ Srov. Příloha. ACO. 2/2002.

⁴⁸ Srov. Tarsicius – časopis pro ministranty. In: ACO. 6/2002.

⁴⁹ Srov. Příloha. ACO. 7/2002.

⁵⁰ Centrum pro mládež informuje a zve. In: ACO. 7/2002.

⁵¹ Srov. Příloha. ACO. 4/2003.

⁵² Ministrantský turnaj v kopané. In: ACO. 5/2003.

o ministrantské pouti, která se měla konat v sobotu 20. září na Ploštině u Valašských Klobouk.⁵³

Rok 2004. Po třech letech se ministranti olomoucké arcidiecéze mohli opět podívat do prostor AKS, kde si pro ně bohoslovci připravili program v rámci ministrantského dne, který se měl konat 15. května. Bohoslovci také pořádali každoroční prázdninové setkání pro ministranty.⁵⁴ Již před prázdninami se naskytla možnost se přihlásit do kurzu MiniFor⁵⁵, na ministrantskou pouť, která se měla uskutečnit 25. září v Hranicích⁵⁶ a také na nový ročník ministrantského turnaje v kopané.⁵⁷

Rok 2005. Jak se již stalo zvykem, na začátku roku bohoslovci pozvali ministranty na prázdninové setkání do AKS.⁵⁸ V tomto roce se také pořádal turnaj ministrantů v malé a velké kopané.⁵⁹ Starším ministrantům byla opět dána možnost se přihlásit na kurz MiniFor.⁶⁰

Rok 2006. U prázdninového setkání ministrantů došlo k redukci ze čtyř turnusů na dva. Také se změnilo místo pobytu. Jedno setkání se pořádalo v AKS a druhé na faře ve Vysokých Žibřidovicích.⁶¹ Organizátor malé kopané P. Josef Jelínek informoval o závěrečných výsledcích turnaje.⁶² Vrcholem roku bylo setkání arcidiecéze ve Zlíně, které bylo pro ministranty diecézní poutí. Ministranti byli rozděleni do dvou skupin a svoji pouť prožili ve Štípně a na Jižních svazích ve Zlíně. Poutě byla zakončena programem na stadionu.⁶³

Rok 2007. V sobotu 12. května se v olomouckém AKS uskutečnil den pro ministranty ze všech děkanátů olomoucké arcidiecéze. Rok 2007 přináší v pastoraci ministrantů velkou novinku. Je jím plakátek sdružující všechny akce (Minifor, Ministrantský den v AKS, Ministrantský pobyt v Provodově, Ministrantský fotbal, Ministrantský tábor, Ministrantské exercicie v Rajnochovicích, Ministrantské

⁵³ Srov. Informace a pozvání z Centra pro mládež. In: *ACO*. 7/2003.

⁵⁴ Srov. Příloha. *ACO*. 3/2004.

⁵⁵ Srov. Informace a pozvání z centra pro mládež. In: *ACO*. 6/2004.

⁵⁶ Srov. Ministrantská pouť. In: *ACO*. 6/2004.

⁵⁷ Srov. Ministrantský turnaj v kopané. In: *ACO*. 6/2004.

⁵⁸ Srov. Příloha. *ACO*. 2/2005.

⁵⁹ Srov. Fotbalový turnaj ministrantů. In: *ACO*. 6/2005.

⁶⁰ Srov. Kurz animátorů v Rajnochovicích. In: *ACO*. 7/2005.

⁶¹ Srov. Příloha. *ACO*. 3/2006.

⁶² Srov. Ministranti – finálový den – malá kopaná. In: *ACO*. 6/2006.

⁶³ Srov. Společně na cestě – diecézní setkání ve Zlíně. In: *ACO*. 7/2006.

exercicie v AKS a Ministrantský pobyt v Žibřidovicích). K plakátku byla vytvořena také jednotná přihláška na ministrantské akce.⁶⁴ Protože bylo k ministrantské kopané mnoho dotazů, na které bylo nutno odpovědět, rozhodl se P. Josef Jelínek, že doplňující informace k turnaji uveřejní v červnových ACO.⁶⁵

Rok 2008. Církevní rok 2008 byl vyhlášen jako Rok Bible. K této příležitosti se vyhlásila ministrantská biblická soutěž, která probíhala ve třech věkových kategoriích (6-9 let, 9-12 let a 13 a více let) a to ve třech kolech (farní, děkanátní, diecézní). Vítězové z nejstarší kategorie vyhráli zájezd do Říma a z mladší dvoudenní pouť po českých poutních místech.⁶⁶ Opět byl vydán leták s akcemi pro ministranty. P. Josef Jelínek informoval o výsledcích turnaje v malé kopané.⁶⁷

Rok 2009. Na začátku roku P. František Sedláček pozval všechny ministranty na putovní tábor na Slovensko, který byl naplánován na prázdniny v termínu od 6. do 10. července.⁶⁸ Na konci školního roku byla možnost se opět přihlásit na kurz MiniFor.⁶⁹

3.3 Situace od roku 2010 do roku 2015

Rok 2010. Tento rok se ministranti rozhodli uskutečnit *Hledání zlata*. Tak se totiž jmenoval další ročník putovního tábora pořádaný kněžími a to ve dnech 9. – 12. srpna.⁷⁰ Na ministranty opět po třech letech přišla řada, aby mohli navštívit AKS při ministrantském dni, který připadl na 15. května.⁷¹ Bohoslovci pro tento rok vydali leták s akcemi, které pořádají (Duchovní obnova pro mladé muže, Exercicie v AKS, Pěší pouť Litmanová-Turzovka-Provodov a Letní tábor ve Vysokých Žibřidovicích).⁷² Nově se kurz MiniFor, na který byla možnost se přihlásit, přesunul z Rajnochovic do AKS.⁷³ Po letech nečinnosti byla znovu obnovena AMR.

⁶⁴ Srov. Příloha. ACO. 3/2007.

⁶⁵ Srov. Ministrantská kopaná. In: ACO. 6/2007.

⁶⁶ Srov. Příloha. ACO. 9/2007.

⁶⁷ Srov. Ministranti – finále v malé kopané. In: ACO. 6/2008.

⁶⁸ Srov. Pozvání k putovnímu táboru ministrantů na Slovensko. In: ACO. 1/2009.

⁶⁹ Srov. Příloha. ACO. 6/2009.

⁷⁰ Srov. Ministrantský putovní tábor. In: ACO. 3/2010.

⁷¹ Srov. Příloha. ACO. 3/2010.

⁷² Srov. Příloha. ACO. 4/2010.

⁷³ Srov. Kurz MiniFor ve školním roce 2010/2011. In: ACO. 10/2010.

Rok 2011. AMR vydala nový leták s akcemi pro ministranty. V lednu byli ministranti opět vyzváni, aby se přihlásili na kurz MiniFor.⁷⁴ Putovní tábor byl naplánován do Prahy v termínu od 25. do 28. července.⁷⁵ Velká akce tohoto roku byla naplánována na sobotu 25. června, kdy při kněžském svěcení otec arcibiskup požehnal nový ministrantský prapor. Také byli ministranti pozváni na Národní pouť na Velehradě.⁷⁶ V září se otevíral nový ročník kurzu MiniFor. Bylo jej potřeba naplnit novými účastníky, proto byly zveřejněny informace o kurzu s prosbou, aby se kluci již přihlašovali.⁷⁷ AMR pořádala ve středu 28. září na slavnost svatého Václava v AKS první ročník florbalového turnaje.⁷⁸ Ke konci srpna byly v ACO opět zveřejněny stejné informace o kurzu MiniFor jako před prázdninami.⁷⁹

Rok 2012. AMR vydala druhý leták s akcemi pro ministranty, který se rozhodla distribuovat skrze děkany a kaplany pro mládež. Zároveň se rozhodla vytvořit síť spolupracovníků, pro které připravili setkání. V neposlední řadě zveřejnili termín a místo další ministrantské pouti (8. září na Velehradě).⁸⁰ Rozhodla se také uskutečnit novou ministrantskou soutěž v rámci přípravy na 1150 let od příchodu Cyrila a Metoděje.⁸¹ Ministrantský putovní tábor byl naplánován do okolí Litoměřic v termínu od 23. do 26. 7.⁸² Velmi hojně navštěvovanou se stala mše svatá Missa chrismatis⁸³, na kterou ministranty pozval P. Jiří Kupka.⁸⁴ AMR zveřejnila důležité informace k ministrantské pouti (v příloze ACO byl plakátek a organizační pokyny).⁸⁵ P. Jiří Kupka pozval ministranty na jáhenské a kněžské svěcení a na Národní pouť na Velehrad.⁸⁶ Posledním důležitým příspěvkem tohoto roku bylo zveřejnění informací k florbalovému turnaji pro ministranty.⁸⁷

⁷⁴ Srov. Kurz MiniFor ve školním roce 2010/2011. In: *ACO*. 1/2011.

⁷⁵ Srov. IV. Putovní ministrantský tábor – Praha. In: *ACO*. 2/2011.

⁷⁶ Srov. Pozvání pro ministranty. In: *ACO*. 4/2011.

⁷⁷ Srov. Kurz MiniFor ve školním roce 2011/2012. In: *ACO*. 6/2011.

⁷⁸ Srov. Florbalový turnaj ministrantů. In: *ACO*. 6/2011.

⁷⁹ Srov. Kurz MiniFor ve školním roce 2011/2012. In: *ACO*. 7/2011.

⁸⁰ Srov. Informace pro ministranty. In: *ACO*. 1/2012.

⁸¹ Srov. Příloha. *ACO*. 1/2012.

⁸² Srov. Ministrantský putovní tábor – Litoměřice a okolí. In: *ACO*. 2/2012.

⁸³ Mše svatá sloužená biskupem na Zelený čtvrtek dopoledne, kde se světi oleje a kněží obnovují svoje kněžské závazky.

⁸⁴ Srov. Pozvání ministrantů do katedrály na Missa chrismatis. In: *ACO*. 3/2012.

⁸⁵ Srov. Ministrantská pouť na Velehradě. In: *ACO*. 4/2012.

⁸⁶ Srov. Pozvání pro ministranty. In: *ACO*. 5/2012.

⁸⁷ Srov. Florbalový turnaj ministrantů o pohár otce rektora. In: *ACO*. 6/2012.

Rok 2013. Byl vydán v pořadí třetí leták s akcemi pro ministranty (nebyl v ACO). Na tradičním putovním táboru se ministranti mohli podívat do Jižních Čech (součástí přílohy ACO byl plakátek a přihláška).⁸⁸ Po třech letech byla možnost přijet do AKS na Ministrantský den. Bohoslovci také pořádali tábor pro ministranty.⁸⁹ V září se otevíral nový kurz MiniFor a také se připravoval florbalový turnaj o pohár otce rektora.⁹⁰

Rok 2014. Jako příloha ACO byl zveřejněn leták s akcemi pro ministranty.⁹¹ P. Jiří Kupka pozval ministranty na Missa Chrismatis a zveřejnil informace o další ministrantské pouti (naplánováno na sobotu 6. 9. v Kroměříži).⁹² Slovensko bylo cílem dalšího ministrantského putovního tábora.⁹³ Byl zveřejněn plakátek a organizační pokyny k ministrantské pouti.⁹⁴ Novinkou tohoto roku byla nová etapová hra pro ministranty *Po stopách dona Bosca*.⁹⁵

Rok 2015. AMR zveřejnila již pátý leták s akcemi pro ministranty.⁹⁶ Biskupský delegát pro ministranty P. Jiří Kupka pozval kluky ke mši svaté Missa Chrismatis na Zelený čtvrtek do katedrály.⁹⁷ Pro aktuální rok toho nebylo více zveřejněno.

4. Současný stav kurzu

V současnosti kurz MiniFor vede osm vedoucích. Všichni nejezdí na všechny víkendy. Záleží na okolnostech. Dva bohoslovci se věnují tématu Duchovní život, dva tématu Liturgika a další dva tématu Vedení ministrantů. Zbývající dva mají na starosti další aktivity (např. modlitby, adorace, odpolední hry).

⁸⁸ Srov. Ministrantský putovní tábor v Jižních Čechách. In: *ACO*. 2/2013.

⁸⁹ Srov. Ministrantský den. In: *ACO*. 3/2013.

⁹⁰ Srov. Kurz MiniFor (Ministrantská Formace). In: *ACO*. 5/2013.

⁹¹ Srov. Příloha. *ACO*. 1/2014.

⁹² Srov. Pozvání pro ministranty. In: *ACO*. 3/2014.

⁹³ Srov. Příloha. *ACO*. 4/2014.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Srov. Ministrantům a všem, kteří o ně pečují. In: *ACO*. 8/2014.

⁹⁶ Srov. Příloha. *ACO*. 1/2015.

⁹⁷ Srov. Pozvání pro ministranty. In: *ACO*. 3/2015.

4.1 Organizační zajištění

Jelikož se kurz otevírá jen jednou za dva roky, vždy před zahájením je třeba zajistit propagaci. Tu tvoří především informace na Letáku akcí pro ministranty⁹⁸, kde má kurz MiniFor vyčleněno své místo. Hlavní hybnou silou k přihlášení se na tento kurz však bývá obvykle oslovení ministranta knězem. Ke kněžím se informace dostanou většinou skrze ACO, které vycházejí téměř každý měsíc. Všechny propagační nástroje odkazují na ministrantský web www.ministranti.info⁹⁹, kde je umístěna přihláška ke stažení. Přihlašování se spouští na jaře v průběhu dubna či května a je ukončeno v půlce září. Ten, kdo se přihlásí ke konci září nebo začátkem října, dostane dopis s výhledem, jak bude kurz probíhat následující školní rok. V dopise jsou také zveřejněny termíny a místa jednotlivých setkání.

Asi 14 dní před každým víkendem se přihlášeným účastníkům e-mailem zasílají všechny důležité informace. Sdělují se časové údaje – datum konání, čas zahájení (tato doba se občas mění z různých důvodů) a ukončení akce. Další informace je, kde se víkend koná. K tomu je většinou připojena podrobná mapa (případně i odkaz na mapy na internetu). Dalším uváděnými údaji je cena, co důležitého s sebou a kontakt na organizátory. Účastníkovou povinností je na poslaný e-mail reagovat. Potvrdit účast, nebo se omluvit. To především z toho důvodu, abychom měli jasně daný počet kvůli stravování.

Jako další možnost, jak účastníky informovat, se nabízí využití sociální sítě. Pro příští běh kurzu (2015-2017) se plánuje posílat informace i přes facebook, kde má již MiniFor také svůj profil. Tento účet založili sami účastníci, aby mohli sdílet aktuální informace mezi sebou i s vedoucími.

4.2 Program

V minulých letech byl program připravován tak, že hlavní vedoucí spolu s biskupským delegátem vytvořili předběžný návrh programu, který se vytiskl a rozdal jednotlivým vedoucím přibližně den před smlouvanou schůzkou, kde se finální program měl řešit. Po tomto setkání hlavní vedoucí předběžný návrh opravil a finální verzi vedoucím vytiskl a rozdal.

⁹⁸ Leták akcí pro ministranty se vydává v lednu na následující kalendářní rok. Obsahem letáku jsou akce jako například tábory, duchovní obnovy, soutěž pro ministranty, slavnosti v katedrále a další.

⁹⁹ Webová adresa je určena především pro ministranty z olomoucké arcidiecéze.

V současné době pro vzdálenost hlavního vedoucího a biskupského delegáta¹⁰⁰ není možné připravovat předběžný návrh programu společně, ubírá se příprava jiným směrem. Předběžný program vytvoří hlavní vedoucí a prezentuje jej na setkání, kde se o něm zároveň diskutuje a vytváří se finální podoba.

Víkendové setkání začíná v pátek večer. Příjezd na konkrétní místo bývá možný zpravidla od 17 hodin. Poté, co se kluci ubytují, se zahájí víkend společnou večeří. Hned po ní navazuje další program podle toho, co si vedoucí připravili. Ze začátku roku to bývají zvláště seznamovací hry nebo různé jiné aktivity stmelující skupinu. Na některých víkendech sem byla zařazena část jednoho z témat (v případě, že některý z vedoucích tématu potřeboval více času na probrání připravené látky). Na závěr společného večera bývá modlitba. V prvním roce závisí na vedoucím, jako formu modlitby zvolí. Druhý rok se modlí kompletář z denní modlitby církve. Od 22 hodin večer do 7 hodin ráno se dodržuje noční klid.

V sobotu začíná program v 7 hodin ranním budíčkem, který je většinou realizován jako píseň s doprovodem kytary. V 7.30 následuje ranní modlitba. První rok konkrétní modlitba záleží na vedoucím, druhý rok se jedná o ranní chvály z breviáře. Po modlitbě se snídá a poté začínají témata. Dopoledne se vždy zařazují témata duchovní život a liturgika. Na každý blok je vymezen čas 45 minut. Mezi jednotlivými tématy je přestávka. V letech, kdy bylo účastníků více (20-25), se rozdělili na dvě skupiny a témata probíhala paralelně. Jedna skupina měla liturgiku, druhá duchovní život a po přestávce se vyměnily. Po tématech následoval liturgický nácvik na mši svatou a v zápětí samotná mše svatá. Po ní se udělalo resumé a každý měl možnost se vyjádřit, jak vidí realizaci nácviku a konání ministerky¹⁰¹ ve mši svaté. Po dopoledním programu byl oběd, po kterém šla nacvičovat ministrantskou službu druhá polovina účastníků. Ve 14 hodin pravidelně začínala odpolední hra. Tyto hry jsou různé, většinou se odehrávají někde venku na prostranství, na hřišti nebo v lese. V 16 hodin bývá svačina a po ní témata vedení ministrantů, v 18 hodin večere. Ve druhém roce se někdy před večeří zařadí modlitba nešpor. Po večeři je večerní volno, kdy je prostor si zahrát společenské hry, jít se projít ven či si jen popovídat. Pokud je zde přítomen kněz, nabízí možnost vykonat svátost smíření. Po

¹⁰⁰ P. Jiří Kupka, který je biskupským delegátem pro ministranty v olomoucké arcidiecézi, byl od prázdnin roku 2014 ustanoven farářem v Bánově. Předtím byl vicerektorem AKS (bydlel v jedné budově s bohoslovci) a bylo snadné se s ním sejít a připravit předběžný program.

¹⁰¹ Ministerka je označení pro ty ministranty, kteří mají při liturgii nějakou službu.

tomto volnu, zpravidla od 19.30, je prostor pro různý program. Bývá sem zařazena adorace, v postní době křížová cesta nebo například oblíbené biblické scénky. Následuje příprava na nedělní liturgii, která probíhá tak, že se přečtou nedělní liturgické texty a vedoucí, který má program na starost, k nim připojí komentář. Nejde o to sebrat vítr z plachet kazateli, ale najít propojovací myšlenku všech textů a slyšet Boží slovo v neděli jako něco známého, co již oslovilo předchozího dne. Po této přípravě může ve druhém roce následovat kompletář.

V neděli je program uzpůsoben podle času, kdy je místní mše svatá. Nejzazším časem kdy bývá oběd, je 12 hodin. Do programu se řadí balení, úklid a hodnocení víkendu. V prvním roce probíhá hodnocení formou předtištěného programu od pátku do neděle. Ministranti mají slovně zhodnotit jednotlivé části programu. Druhý rok účastníci dostanou prázdný bílý papír a napíší, co je na víkendu zaujalo, co by chtěli změnit nebo také zda jim něco připadalo nevhodné. Když zbývá čas, může se do programu zařadit i beseda nebo svědectví některého z bohoslovců.

5. Blok Vedení ministrantů

Tato práce je zaměřena na jednu část těchto setkání, a to blok Vedení ministrantů. Celý blok je rozdělen do dvanácti témat, přičemž na každý víkend připadají dvě. Na jedno probírané téma je v programu vyhrazeno 45 minut. Mezi jednotlivými tématy je vhodné udělat krátkou pětiminutovou přestávku.

První rok kurzu je důraz kladen na osobní formaci účastníků. Na prvním setkání by měla zaznít témata *Sebepoznání* a *Sebepřijetí*, na druhém *Identita člověka a muže*, *Identita křesťana a ministranta* a na třetím *Organizování a plánování*, *Neděle, akce, celoroční hry a další aktivity*. Na posledním víkendu se již probírají témata dotýkající se ministrantských skupin, aby účastníci mohli začít přemýšlet, zda by bylo v jejich silách něco vymyslet a realizovat ve svých farnostech.

Ve druhém roce je kladen důraz především na formaci účastníků vzhledem ke společenství ministrantů. Na prvním víkendu se probírají tato témata: *Pedagogika I.* a *Ministrantské schůzky I.* Na druhém víkendu se pokračuje *Pedagogikou II.* a *Ministrantskými schůzkami II.* Třetí setkání se věnuje námětům z *Psychologie*. Posledními tématy jsou *Bezpečnost, zdravotní věda, právo a hospodaření*.

5.1 Hlavní cíl

Hlavním cílem všech těchto setkání je seznámit účastníky s vědomostmi a dovednostmi, které by mohli využít při práci s ministranty ve svých farnostech. Důležitým cílem je také povzbudit je ke spolupráci se svým knězem, neboť právě kněz je tím, kdo za ministranty ve farnosti zodpovídá. Kurz klade na účastníky jisté nároky, aby mohli na závěr obdržet osvědčení o absolvování kurzu. Proto po každém víkendu musí odevzdat vypracovaný domácí úkol.

Každé téma sleduje svůj vlastní cíl. Nejdříve však cíl obecný, který se podobá šipce na kompasu – ukazuje přibližný směr, kterým se vedoucí chce ubírat, a jako takový je nezbytný. Není však dostatečně konkrétní, aby vedoucímu pomohl zvolit správné učební činnosti nebo umožnil posoudit, zda skutečně dochází k osvojování poznatků.¹⁰² Proto jsou za těmito obecnými cíli cíle konkretizovány.

5.2 Hlavní metody¹⁰³

Mezi hlavní metody, které jsou použity na probíranou látku, patří především klasické výukové metody. Jedná se o to metody slovní¹⁰⁴, názorně-demonstrační¹⁰⁵ a dovednostně-praktické¹⁰⁶, které jsou zejména v úvodních aktivitách. Mezi běžně používané metody také můžeme zařadit některé metody aktivizující¹⁰⁷ a komplexní¹⁰⁸.

5.3 Hlavní pomůcky

Hlavní učební pomůckou jsou texty skript, a pokud jsou připraveny, tak i powerpointové prezentace. Další používané pomůcky jsou specifikovány v jednotlivých tématech. V zásadě se jedná o běžně dostupné papírnické potřeby, jako jsou například papíry velkého formátu, papíry klasického formátu, fixy apod.

¹⁰² Srov. PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 300.

¹⁰³ Srov. MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003.

¹⁰⁴ Vyprávění; Vysvětlování; Přednáška; Práce s textem.

¹⁰⁵ Předvádění a pozorování; Práce s obrazem.

¹⁰⁶ Napodobování.

¹⁰⁷ Diskusní.

¹⁰⁸ Frontální výuka.

5.4 Text skript

Skripta, která účastníci kurzu dostanou na začátku nebo v průběhu víkendů kurzu, jsou obsahem příloh této práce. Není vždy nutné, aby se daná učební látka probírala celá. Může se z ní něco vypustit tak, jak je to třeba podle aktuální situace. Závisí to zcela na vedoucím. Dosavadní praxe byla taková, že se dané téma začalo připravovat několik týdnů před víkendovým setkáním a skripta se těsně před tím vytiskla. Výhoda je v tom, že proti vytištění celých skript na začátku kurzu, je v jeho průběhu možno tento text skript ještě měnit – doplňovat či upravovat. Do skript jsou záměrně vkládány obrázky a tabulky, aby text více upoutal pozornost účastníků.

5.5 Formačně-vzdělávací blok jako nezbytná součást kurzu

V minulých letech kurzu byla v programu zakotvena pouze témata týkající se liturgie a duchovního života. Chyběly zde teoretické poznatky a praktické náměty, které by vedoucím pomohly v práci a nasazení pro ministranty. Proto bylo rozhodnuto, že se do programu kurzu zařadí témata o ministrantských schůzkách, akcích, některá témata z pedagogiky a také z dalších praktických oborů, které se zdají být podstatné a praktické. Nakonec se výše uvedené podařilo zařadit do kurzu jako třetí pilíř, na němž MiniFor také stojí. Do tohoto bloku Vedení ministrantů je možné zařadit jakákoliv jiná témata, která se netýkají liturgie a duchovního života.

Tento blok je v jistém smyslu prvotinou. Vznikl nedávno, a proto je na začátku. V posledních dvou letech kurzu byla témata připravována z víkendu na víkend. Nebyl při tom sledován nějaký systém nebo struktura, jen se zdálo potřebné účastníkům sdělit něco, co by mohli využít v praxi. S některými tématy je tedy již udělána konkrétní zkušenost. Některá se nicméně zdají příliš nedotažená a je vnímáno, že se časem budou muset doplnit či pozměnit. Vše se vyvíjí a mění a tento materiál snad poslouží jako dobrý základ pro další rozvoj kurzu.

V této práci je pro účastníky použito také slovo kluci, protože tento kurz je pouze pro chlapce ve věku od 15 let. Označení kluci nebo ministranti jsou používána jako totožná. Termínem ministranti jsou někdy myšleni malí ministranti, jindy obecně všichni ministranti nehledě na věk, závisí na kontextu.

5.6 První téma: Sebepoznání

Sebepoznání je velmi důležitou součástí začátků kurzů, protože uvědomění si svých vloh, schopností, možností a dovedností je důležitým předpokladem k jejich úspěšnému absolvování. Toto uvědomění vede k objevení jedinečnosti své i jedinečnosti druhých lidí.¹⁰⁹ Kdo chce na sobě pracovat, musí také odhalit vlastní nedostatky a limity, které má. Musí objevit své hranice.¹¹⁰ Úsilí porozumět vlastnímu já, je předpokladem k dorozumění se s druhými lidmi. Sebepoznání a sebeovládání je velmi důležitou základnou pro sebevýchovu. V tomto tématu je nutné se na toto všechno zaměřit.

5.6.1 Cíl, metody a pomůcky

Hlavním cílem je poznat sám sebe, aby bylo možno lépe uchopit svůj život. Kognitivním cílem tématu je, že účastník kurzu pochopí smysl sebepoznání, uvědomí si, že pro práci na sobě a na druhých je poznání sebe sama nutnou podmínkou. Dále si uvědomí, že jako každý člověk, i on tíhne ke zjednodušování při pohledu na druhé lidi i věci. Naučí se rozlišovat zdroje sebepoznání, pochopí, čím utváří obraz o sobě samém. Objeví důsledky a nástrahy sebepoznání. Výchovným cílem je, že se účastník učí nahlížet na sebe jako na stále se přetvářející osobu, která se kdykoliv může a má měnit k lepšímu.

Použité metody jsou klasické, a to metody slovní (vysvětlování, přednáška, práce s textem – skripta) a názorně-demonstrační (práce s obrazem). V případě aktivity se jedná o metodu dovednostně-praktickou (produkční metoda) a aktivizující metodu (diskusní metoda). Tyto metody se mohou případně ještě doplnit v případě použití dalších aktivit a her. Jako pomůcka nám slouží skripta, které účastníci dostanou na úplném začátku kurzu. Dále obrázek (A4) Stvoření Adama na uvedení do tématu, papír a fixy na druhou aktivitu.

5.6.2 Průběh

Začátek krátkou modlitbou dle vlastního výběru. Může to být například: *Bože pospěš mi na pomoc. Slyš naše volání nebo Naše pomoc je ve jménu Páně.*

¹⁰⁹ Srov. KUNEŠ, David. *Sebepoznání*. Praha: Portál, 2009, s. 12.

¹¹⁰ Tamtéž. s. 13.

Který stvořil nebe i Zemi nebo jakákoliv jiná. Modlitba na začátek je důležitá, protože si můžeme uvědomit, před kým stojíme, co chceme nyní dělat – chceme vstoupit do Boží přítomnosti a nově objevovat to, co Bůh do nás vložil. To, jací jsme a jací máme být. Do čeho máme dorůstat, aby se jednalo o dorůstání podle Pána a ne podle nás.

Úvodní aktivita navozuje téma. Ukáže se na obrázek ze skript *Stvoření Adama* ze Sixtinské kaple od Michelangela Buonarroti. Otázky, které se nabízejí při pohledu na tento obrázek, úzce souvisí s naším tématem, protože odpověď na otázku, kdo je člověk, je pro nás klíčová. Pochopením kdo je člověk, mohu pochopit, kdo jsem já a co je mým úkolem tady na zemi, proč tu jsem a co se ode mě očekává. Kdo je tedy člověk? Nabízí se zde prostor pro otázku do diskuse. Člověk je stvořen k Božímu obrazu, „aby miloval Boha a sloužil mu a aby mu obětoval celé stvoření“.¹¹¹ Tento obrázek je možno připomenout v následujícím víkendovém setkání, kdy se hovoří o identitě člověka.

Další možná aktivita je ukázat všem papír, na kterém je jen nakreslená tečka, aby ji všichni viděli a otázka: Co vidíte? Mnozí odpoví, že tečku, ale správná odpověď je bílý papír a tečku. V prezentaci se to dá udělat podobně, kdy při objevení nápisu: „Co vidíte?“ mnozí odvědí jen dílčí odpověď – například písmenka a otazník nebo pozadí apod. Správná odpověď je opět všechno, co je k vidění. Po kliknutí se objeví postupně pět obrázků typů lidí, které charakterizuje daná činnost, ve které jsou vyobrazeni. Opět se jedná o zjednodušování, škatulkování. Co to znamená, že na lidi pohlížíme jako na šprty, fotbalisty, spáče, strašpytle či supermanky? Je to sice něco, co je charakterizuje, ale není to všechno. Lidská osoba je nevyčerpatelná. Podobně hledíme i na sebe. Někdy máme nálepku a těžko se jí zbavujeme.

Zdroje sebepoznání, sebereflexe a sdělení druhých, nám mohou pomoci si uvědomit, kde hledat sebereflexi. Někdy si ani neuvědomujeme, co a kdo utváří náš obraz. Proto je důležité se nad tím zamyslet a hledat, zda to, co mě utváří je pro mne dobré nebo není. To, že se poznávám má i své důsledky, a ty je třeba mít na paměti.

¹¹¹ KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. 2. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001, čl. 358.

Sebepoznání má i své nástrahy jako je objevení negativních vlastností, nadhodnocování maličností nebo i vyměňování nálepek, které si člověk dává.

Nezákladnější potřeby jaké má člověk, nám ukazuje Abraham Maslow, významný americký psycholog. Tyto potřeby staví do pyramidy. Základnu tvoří potřeby fyziologické, dále nad nimi jsou potřeby bezpečí, potřeby sounáležitosti a lásky, potřeby uznání, kognitivní potřeby, estetické potřeby a nejvýše položené jsou potřeby seberealizace. Význam této pyramidy je v tom, že nám může objasnit základní pohled na to, jak vnímáme sami sebe. Jaké máme potřeby a jaký význam tyto potřeby pro nás mají, v čem nám mohou pomoci.¹¹²

Boží slovo nám také poskytuje jistou optiku, skrze niž se můžeme dívat na sebepoznání. Předposlední část tématu nám dává nespočet možností, aby se člověk mohl konfrontovat s tím, jak správně máme žít a jakými bychom měli být. Jako příklad nám může posloužit třináctá kapitola prvního listu Korint'ánům, kde je přirovnání, jaká má být láska. Také Katechismus katolické církve nám může objasnit mnohé z našeho tématu.

Johariho okno¹¹³ nám na závěr otevírá pohled na čtyři oblasti známého a neznámého, ať už vůči sobě nebo druhým. Čtyři oblasti: aréna, slepá oblast, fasáda a neznámá oblast nám ukazují možnosti pohledu na mě samého. Jsou věci, které o sobě vím, a druzí to buď ví také, anebo ne. A pak jsou věci, o kterých nevím, a buď to neví ani druzí, nebo ví. Může nám pomoci se zamyslet nad těmito „okenními tabulkami“, které mohou mnohé prozradit.

Na závěr by bylo dobré udělat malé shrnutí a v jedné, dvou větách říci, co je to nejdůležitější. Protože ihned navazuje další téma, nekončí se ani modlitbou ani jiným způsobem. Jen se vyhlásí pětiminutová přestávka, která by měla následovat, aby se účastníci kurzu mohli případně občerstvit a připravit na pokračování.

5.6.3 Další aktivita *Optimista x pesimista*

Tuto aktivitu by bylo dobré do programu víkendu zařadit, ovšem měla by být určitě mimo čas určený k probírání připravené látky. Skládá se ze šesti obrazců, které jsou rozděleny čarami. Je nutné, aby jednotlivé obrazce i čáry, které je od sebe dělí,

¹¹² Srov. KERN, Hans et al. *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999. s. 56.

¹¹³ Srov. <http://www.outdoorsolutions.cz/cz/vzdelavani/proc-to-delame/johari-okno/> (cit. 25. 3. 2015).

byly černé barvy a aby byly, pokud se budou kreslit ručně, silným černým fixem (třeba lihovým). Ti, kdo tuto aktivitu budou vyplňovat, smí používat jedině modrou propisku (ne černá, ani červená, ani tužka). Ideální velikost papíru pro aktivitu je formát A5. Aktivita se skládá ze čtyř fází.

První fázi jsou instrukce, které se týkají modré propisky – používat pouze a jedině modrou propisku. Dále, že skrze tuto aktivitu zjistí o sobě 6 informací (nesdělovat jim jakých). Dalšími pokyny jsou: neukazovat listy dřív, než celý text vyplní (jedná se pouze o doporučení, zakázat ukazování je chybou), neopisovat, nekopírovat to, co do listu nakreslí či napíše soused, protože pak o sobě nic nezjistí. Aktivita není časově omezena (většinou se stihne za půl hodiny).

Druhou fází je první úkol. Podívat se na každý obrazec zvlášť a něco k němu nebo do něj nebo na něj přikreslit. Může to být opravdu cokoliv. Moc dlouho to nepromýšlet, většinou první nápad je správný. Kdyby se někdo ptal, jestli je smí propojit, nesmí. Jednoduše: podívat se na obrázek, zeptat se sám sebe, co mi připomíná, co by se k tomu opravdu hodilo, a to tam přikreslit. Je ovšem nutné využít každou část (to znamená, že nelze některý obrazec ignorovat a nakreslit autonomní obrázek někde vedle). Dokud nemají všichni něco přikresleného ke všem obrazcům, aktivita nemůže pokračovat. Je opravdu nutné, aby všichni měli vyplněné všechno.

Třetí fází je druhý úkol. Podívat se znovu na každý obrázek a připsat k němu přídavné jméno. Toto přídavné jméno se má týkat emocí a pocitů, které ve mně obrázek vyvolává. Nesmí se hodnotit vlastní malířské schopnosti (např. „škaredý“ jen proto, že jej neumím nakreslit) ani psát vlastnosti namalované věci (např. sluníčko – žluté, chaloupka – dřevěná, sníh – studený atd.). Spíše použít přídavná jména typu: veselý, smutný, atd. Jednoduše se zaměřit na to, jaký mi ten obrázek připadá. Tohle je důležité říct (i třeba s uvedenými příklady dříve, než se začne psát). Primární je u každého obrázku opět černý obrazec (ale to se nemusí říkat, podvědomí to zařídí, proto je nutný ten kontrast tlusté černé jakožto primárního obrazce a tenkého modrého zbytku).

Může se stát, že někdo nemůže vymyslet přídavné jméno, ale za to ho napadá podstatné jméno vystihující pocit z obrázku (typický příklad „strach“ – může se napsat strach budící, ustrašený, ale vypadá to divně, a proto je lépe napsat v tomto případě podstatné jméno). Primárně je vhodné psát přídavná jména, ale pokud by

bylo lepší podstatné jméno, může to tak být. Taky se může stát, že někoho napadají dvě přídavná jména a obě vidí jako ta, která vystihují jeho pocity. V takovém případě bude dobře, když napíše obě dvě.

Čtvrtá fáze je vyhodnocení, ke kterému je možné přistoupit, až budou mít úplně všichni napsaná přídavná jména u všech šesti obrázků. Následuje vysvětlení, že celá tato aktivita funguje na principu podvědomí – tedy to, co vyjde, je něco, co bychom o sobě asi jen tak neřekli, ale přesto je to v nás hluboce zakořeněné. Aktivita neukazuje to, co si myslíme ve vědomí, ale naopak to, co máme v podvědomí, které nás může hluboce ovlivňovat. Nyní bude vysvětleno, co každý obrázek znamená. Pro hlubší rozbor je důležitý i obrázek.

Vysvětlení, co znamenají obrázky: Kolečko znamená, „jak vidím sám sebe“ (dobré je, když tam má někdo usměvavého smajlíka, sluníčko atd., špatné je, když je negativní smajlík, když někdo udělá lebku nebo podobné negativní obrázky). Proč funguje, že zrovna pod kolečkem si v podvědomí vybavím sám sebe? Odpověď dávají smajlíci: vyjadřujeme jimi to, co prožíváme (jsme na ně zvyklí). I ten, kdo by je nepoužíval, představí si v podvědomí tvář. U vyhodnocení všech tvarů platí, že pokud někdo nějak poškrtil, nebo znetvořil nějaký obrazec, tak je vždy něco špatně (vidí tu oblast negativně). Vždy také platí, že pozitivní obrázek = dobrý pohled na tuto oblast; negativní obrázek = negativní pohled na tuto oblast, případně nedořešenost této věci. Ale zároveň hlavní je přídavné jméno, které řekne přímo, co si v podvědomí myslí.

Čtverec znamená, „jak vidím své povinnosti, školu, nebo zaměstnání“ (pozitivní: chaloupka apod., negativní: třeba mříže = přepracovanost). Jak to, že to funguje? Čtverec je hranatý, přesný. Nastavuje určité hranice a žádá si pečlivost stejně jako naše úkoly, povinnosti, škola, zaměstnání.

Trojúhelník znamená, „jak vidím svou rodinu“ (pozitivní: chaloupka; negativní: silniční značka). Proč to funguje? Pod trojúhelníkem si vždy v podvědomí vybavíme chaloupku. Kdyby někdo tvrdil, že se mu chaloupka (v případě jiných tvarů něco jiného) nevybavila, pak je vše v pořádku. Vše probíhá v podvědomí, takže to většinou nezpozorujeme.

Křížek znamená „pohled na smrt, případně život po ní“ (pozitivní: např. obkreslení křížku, negativní: když se někdo co nejvíce snaží zamaskovat, že se jedná o křížek). Vločka a hrobeček sice něco vypovídají samy o sobě, ale pokud s tím není

spojená zkušenost, tak je dobré je vyhodnotit v úzkém vztahu s přídavným jménem. Pokud hodnotíme i obrázky (nejen přídavná jména), tak je nutné je posuzovat v souvislosti s přídavným jménem.

Elipsa znamená „můj pohled na partnera/partnerku“ (dobré, když někdo v elipse vidí prstýnek). Funguje to právě proto, že v podvědomí si vždy vybavíme svého partnera/partnerku. Tento obrazec příliš nefunguje u těch, kteří neprožívají žádný vztah. Zajímavá je u celibátníků, protože se dá dopátrat, jak hodně ztotožňují Boha se svým životním partnerem.

Vlnka znamená, „jaký je můj osobní pohled na sex“. Sexualita patří k našemu životu a zdaleka se netýká pouze úzkého spojení muže a ženy. Celý pohled na sexualitu se zde odráží, i když je pravda, že vrchol sexuality se projevuje více (pozitivní: rybka, moře; negativní: had = sexuální zneužití). Funguje to proto, že pod vlnkou si vždy představíme příjemný požitek z koupání a také jakési uvolnění. Sexualita je pro nás rovněž něčím příjemným a proto má v podvědomí podobné asociace.

Cílem této aktivity je na základě této jednoduché činnosti si uvědomit svůj postoj, zda jsem spíše optimista nebo pesimista, což souvisí s uměním motivovat druhé k činnosti nebo přijímání nápadů druhých.

5.6.4 Doporučená literatura k tématu

Základní publikace, která se zabývá sebepoznáním, je kniha od Davida Kuneše s názvem *Sebepoznání*. Další literaturou je skautská příručka *Čekatelská zkouška* od Václava Břicháčka a dalších autorů. Dále je možné čerpat z *Bible*, *Katechismu katolické církve* a internetu. Zajímavá kniha s různými psychologickými testy se jmenuje *Psychologické testy pro kluky a děvčata* od autorky Jonni Kincherové. Navazuje na ni pokračování *Nové psychologické testy pro kluky a děvčata*. Podrobné citace viz seznam literatury na konci práce.

5.7 Druhé téma: Sebepřijetí

Sebepřijetí je velkým úkolem každého z nás. Toto téma by se spíš mohlo nazývat sebepřijímání, protože se jedná o neustálý proces. Nestačí se vědomě přijmout jen jednou a pak si myslet, že je všechno tak, jak má být. Je to jako kdyby chlapec řekl své milé „miluji tě“ a pak by se jen odvolával na toto první vyznání

lásky. Člověk se neustále mění, vyvíjí. Proto je nutné se přijímat stále znovu. Ovšem nejsme to my, kdo se přijímá jako první. Prvně nás přijal Bůh, který nám dal život, duši. Dovolil, abychom byli takovými, jakými právě jsme. A tato chvíle „zastavení“ se nad sebou a přijetí sebe se vším, co jsem a kým jsem, je pro účastníky kurzu velmi důležitá, aby na sobě mohli dále pracovat. Integrovat bolavé věci, které jsme v životě prožili, je nutným krokem k dozrání osobnosti.

5.7.1 Cíl, metody, pomůcky

Přijmout sám sebe v aktuální životní situaci je hlavním cílem kurzu, i když možná nedosažitelným vzhledem k časovým okolnostem. Důležité pro účastníky kurzu je, aby pochopili smysl sebezpřijetí a to, že přijímat se musíme stále, že se jedná o proces, který vede k integraci všech složek naší osoby. Jedním z důležitých cílů je také ukázat na cestu ke zdravému sebevědomí, především cestu přirozenou (psychologickou) a nadpřirozenou (cestu víry) a v neposlední řadě, aby se účastník dokázal vyznat sám v sobě. Výchovným cílem je, že se účastník učí nahlížet na sebe jako na stále se přetvářející osobu, která se kdykoliv může a má měnit k lepšímu.

Metody použité v tomto tématu jsou převážně slovní (vysvětlování, přednáška, práce s textem) a názorně-demonstrační (práce s obrazem). Pomůcky, které se zde použijí, jsou především pro první aktivitu. Jedná se o papíry a tužky. Během celého tématu kluci mohou používat text skript, do kterých si mohou zapisovat poznámky.

5.7.2 Průběh

Úvodní aktivita, která nám má pomoci volně vplout do tématu, se jmenuje Shody. Tato aktivita spočívá v tom, že si každý na svůj papír (stačí velikost A4) během čtyř minut nakreslí 4 obrázky, které ho charakterizují nebo které má v oblibě. Pro zjednodušení je dobré papír nejdříve rozdělit na 4 pole (např. přeložením na půlku kratší i delší strany nebo nakreslením dvou čar, které se vprostřed kříží – jako okenní tabulky). Potom hledá v rámci skupiny někoho, kdo má podobný obrázek. Když dotyčného najde, vzájemně si sdělí, proč je pro něho to, co nakreslil, důležité. Potom si pod obrázek napíše jeho jméno, aby věděl, s kolika dalšími účastníky se shoduje.

Co to je sebezpřijetí? Vzhledem k předešlé aktivitě se zde může použít výklad, kdy účastníci pouze naslouchají. Mohou sledovat text skript, který se jim před tím rozdává, a který tuto součást tématu řeší. Objasňuje, že sebezpřijetí je stav, proces a cesta. Tato část má pomoci k pochopení optiky jakou se na téma sebezpřijetí díváme, a také má za cíl uvést dané téma, aby bylo lépe uchopitelné.

Opak sebezpřijetí nám může také více objasnit, co ve skutečnosti sebezpřijetí je. Můžeme položit některé otázky, abychom účastníky zapojili do tématu: Co je opakem sebezpřijetí? Co to znamená, že se odmítám? Máte s tím nějakou zkušenost? Pociťovali jste někdy nějaké odmítnutí? Znáte někoho, kdo „tančí“ jen kolem sebe a nevnímá potřeby druhých lidí v okolí?

Základní východiska sebezpřijetí pro křesťana, který hledá pozitivní vztah k sobě samému, by neměla chybět. V této části je možné pracovat spolu s textem, kdy by se dalo postupně všech 5 východisek číst (např. každý účastník přečte 2 věty). Po každém odstavci by bylo dobré krátce shrnout, co jsme se v daném odstavci dozvěděli.

Já a Já je název další části, která se věnuje psychologickému aspektu sebezpřijetí. Tato část je náročnější, proto by bylo dobré udělat spíše výklad. Nemusí se probrat vše, co je napsáno ve skriptech. Text skript je širší, než nám dovoluje časové rozmezí. Nicméně zmínit hlavní myšlenky (rozdíl mezi reálným a ideálním já a jejich vzájemný vztah) by bylo velmi prospěšné. Pokud účastníci budou chtít, mohou si text přečíst doma.

Překážky, důvody nespokojenosti a cesty ke zdravému sebevědomí tvoří závěr celého tématu. Překážky jsou pro člověka výzvou, anebo důvodem frustrace. Záleží na tom o jakou překážku se jedná a v jakém čase a jakým způsobem do našeho života přichází. Člověk může být stále nespokojen, ale je to správný životní postoj? Není někdy naše zhrzenost života pro druhé příliš trpkým ovocem? Jaká je cesta vedoucí k sebevědomí, které by bylo vyvážené a šťastné? Nad těmito všemi otázkami je možno se zamyslet a zodpovědět si je. Pokud by nezbyl čas probrat je, nabízí se možnost jejich zadání za domácí úkol.

5.7.3 Doporučená literatura k tématu

Ve skriptech začínám články P. Roberta Bergmana k tématu sebepřijetí.¹¹⁴ Tyto texty jsou velmi čtivé a dá se z nich čerpat. Další velmi přínosnou literaturou, zatím však do skript nepříliš zpracovanou je kniha Anthonyho de Mella *Bdělost*. Také lze čerpat z publikace *Šťěstí začíná uvnitř* od Johna Powella. Knihy od Anselma Grün jako např. *Vyznej se sám v sobě, Bud' dobrý sám k sobě, nebo Být úplným člověkem: síla zralé víry*, jsou také velkým zdrojem pro obohacení tohoto tématu. Z literatury zaměřené na hry je možné zmínit Deborah Plummer a její knih *Skupinové hry pro rozvíjení sebeúcty dětí ve věku 5-11 let*.

5.8 Třetí téma: Identita člověka a identita muže

Téma identity navazuje na okruh sebepoznání a sebepřijetí. Identitu jako součást nás samých je třeba také přijmout. „A to nikoli trpně ji vzít na vědomí, ale obejmout ji. Skutečnou chybou je nepřijetí identity, snaha ji skrývat nebo si ji vytvářet po svém.“¹¹⁵ Abychom mohli svou identitu přijmout, musíme se jí zabývat a hledat ji, snažit se najít základ toho, kdo jsme a kdo máme být.

5.8.1 Cíl, metody a pomůcky

Nalézt a přijmout svou identitu je ideálním cílem, který je v našem případě spíše během na dlouhou trať. Sledovaný kognitivní cíl je především ten, aby účastník kurzu pochopil, co je to identita, jak docílit rovnováhy v oblasti své identity. Dále je zde zařazeno téma genderu v tom smyslu, aby s ní byl účastník seznámen. V čem se dnes projevuje krize mužství a jaké jsou archetypy mužů. Výchovný cíl je, aby se účastník učil vnímat svou identitu v rámci svého okolí a ve společnosti.

Metody, které se zde použijí, jsou následující: klasické výukové metody, především slovní (vysvětlování, přednáška a rozhovor) a názorně-demonstrační (práce s obrazem). Další metoda použitá v úvodní aktivitě je metoda komplexní výuková (brainstorming). Pomůcky, které by byly zapotřebí, jsou tabule nebo velký formát papíru (např. A1, A0), fixy.

¹¹⁴ Srov. <https://rob.signal.cz/rubrika/sebeprijeti> (cit. 25. 3. 2015).

¹¹⁵ POLI, Osvaldo. *Můj život beze mne: hledání vlastní identity*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. s. 51.

5.8.2 Průběh

Aktivitu, kterou vše začíná, je možno pojmout jako jednoduchou otázku: Co je podle vás identita? Pokud je k dispozici tabule či velký papír je možné psát odpovědi účastníků tam. Podle zásady brainstormingu přijímáme a píšeme všechny návrhy, které se později buď sloučí s jinými návrhy, nebo se vyškrtnou.

Etymologie má pomoci k lepšímu pochopení výrazů identita a muž. Na začátek je možné rozdat skripta, aby si účastníci mohli k textu dělat poznámky. **Co znamená kvalitní a stabilní identita**, tím se zabývá další část. Je zde především to, co o identitě říkají známí a uznávaní psychologové, jmenovitě Erik Erikson a James Marcia.

Gender jako další téma se nám snaží představit Gabriele Kuby, která napsala knihu o genderu *Globální sexuální revoluce – ztráta svobody ve jménu svobody*. Z této knihy se vycházelo při tvorbě brožurky s názvem *Gender: Nová ideologie ničí rodinu*. Téměř celý text této brožurky mají účastníci ve skriptech. Toto téma je zde zařazeno, protože je pro naši dobu aktuální a je potřeba se v této problematice alespoň zběžně orientovat.

V čem spočívá rovnost muže a ženy a co na to říká katechismus? Další části práce vycházejí z Písma svatého a z nauky církve. Člověk je stvořen jako muž a žena. Na jakém základě leží tato rovnost a čeho se týká či jaké jsou okolnosti této rovnosti? Kde v katechismu, konkrétně v *YouCatu*, nalezneme odpovědi na podobné otázky?

Krise mužství a uvědomění si čeho se týká a co znamená, jaké má důsledky. Obsahem krize jsou mýty o mužnosti, špatné atributy muže, propadnutí alkoholu a drogám, neochota pracovat na skutečném osobním zrání a další aspekty. Uvědomění si, jak si stojím já, případně muži z mého okolí, může účastníkům pomoci rozlišit, kde je možná chyba a proč jsou některé věci tak, jak jsou. Otázka zní, jak z krize ven?¹¹⁶

Muž stvořený k obrazu Božímu potřebuje objevit mužskou stránku Boha, který je dobrý a zároveň „mužský“. Také potřebuje najít svou ženskou duši. V této a další části se zabýváme především autory, kteří mají bohatou zkušenost s mužskou

¹¹⁶ Srov. AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakl., 2004, s. 38-39.

spiritualitou, jsou to především Richard Rohr a Joseph Matos. Hlavním zdrojem je kniha *Stát se moudrým mužem* s podtitulem *Úvahy o mužské spiritualitě*.

Archetypy mužů, jimiž jsou *král, bojovník, mudrc a milovník*, také vycházejí z výše jmenované knihy Richarda Rohra a Josepha Matose. Archetypů sice uvádí více, ale pro naši základní orientaci postačí tyto čtyři. Není potřeba tuto část probírat do hloubky, na to ani není čas, ale jen letmo se o nich zmínit a odkázat na příslušnou literaturu, kde případně najdeme další odpovědi.

5.8.3 Doporučená literatura k tématu

Hlavní kniha zabývající se problematikou genderu je bezesporu publikace Gabriele Kuby *Globální sexuální revoluce*. Výtahem z této knihy je publikace *Gender: Nová ideologie ničí rodinu*. Tématu krize mužství se věnuje kniha Josefa Augustyna *Být otcem*. Dalšími literatury, která hovoří o mužství, je od známých autorů tohoto tématu Richarda Rohra a Josepha Martose *Adamův návrat*, *Stát se moudrým mužem*, *Cesta divokého muže* a další. Jistě zajímavou publikací je kniha od Larryho Fowlera, která se jmenuje *Výchova novodobého Josefa*, s podtitulem *Jak vychovat děti, které spoléhají na Boha*. Inspiraci je také možné najít na internetové adrese ilom.cz.

5.9 Čtvrté téma: Identita křesťana a identita ministranta

O identitě mluví již předchozí téma. Co znamená, že je někdo křesťanem? Co z toho vyplývá? Má křesťan nějaké povinnosti? Jaká má práva? A jak se toto všechno dotýká člověka, který slouží u oltáře jako ministrant? Kdo je ministrant a co je jeho úkolem?

5.9.1 Cíl, metody a pomůcky

Nalézt svou křesťanskou identitu a umět se postavit k zásadním otázkám, které tento objev ukazuje, je obecným cílem. Odpovědět na výše uvedené otázky, aby je účastník pochopil, je jedním z kognitivních cílů. Mezi dalšími můžeme zmínit pochopení definice ministranta, a jaký by měl ministrant být, či postavení katolíků v církvi. Být lepším křesťanem, snažit se více žít ze svého křtu a být opravdu hrdým ministrantem, jsou výchovné cíle, kterých by bylo dobré dosáhnout.

Při tomto setkání se použijí metody, které jsou účinným prostředkem k řízení výuky. Jedná se o metody klasické výukové, především slovní (vysvětlování, přednáška a rozhovor). Mezi pomůcky potřebné pro naše téma řadíme papíry a tužky k páteční aktivitě.

5.9.2 Průběh

Aktivita není součástí tématu, ale předchází mu. Dá se najít v pátečním programu 10 – 15 minut, kdy účastníci dostanou lístek a napíšou na něj odpovědi na 4 otázky: Kdo je křesťan? Co je úkolem křesťana? Kdo je ministrant? Co je úkolem ministranta? Odpovědi nemusejí být složité. Stačí napsat 2-3 věty ke každé otázce. Vedoucí tématu poté vyhodnotí odpovědi a na začátku přednášky, která bývá obvykle v sobotu odpoledne, se k nim vrátí a seznámí se všemi odpověďmi ostatní účastníky.

Co je křest, proč je a co se děje při křtu? Jak křest působí? Toto jsou základní otázky, na které se v této části zaměříme. Můžeme začít otázkami: Byl jste někdo pokřtěn v pozdějším období než v dětství? Co si ze křtu pamatujete? Co je pro vás křest? Byli jste u své zpovědnice poděkovat Bohu za dar víry? Znáte někoho ve vašem okolí, kdo byl pokřtěn a už nechodí do kostela, nežije ze křtu? První směr působení křtu je ten, že nás křest očišťuje od hříchů a ten druhý směr je, že nás znovu rodí z Ducha svatého.

To nové, co se ve křtu odehrává, můžeme popsat čtyřmi body. Prvním je, že se stáváme novým stvořením. Druhým, že jsme byli přivtěleni k církvi, ke Kristovu mystickému tělu. Zde je důležitá část, kdy účastníkům předložíme tu část křtu, kdy jsme byli pomazáni na kněze, proroka a krále. Můžeme vysvětlit, co toto pomazání znamená, případně se kluků zeptáme, co si pod ním představují. Třetím bodem je vysvětlení, že jsme spojeni se všemi křesťany z jiných církví. Nejsme jen na vlastním písečku a nejsme křesťané sirotci. To, že dostáváme nezrušitelnou duchovní pečeť, která se nedá vymazat, je posledním, čtvrtým důležitým bodem.

Kdo je ministrant? Co je jeho úkolem? Na tyto otázky měli kluci odpovídat písemně v páteční aktivitě. Zde je možno se k nim vrátit a probrat jejich odpovědi, které napsali. Pokud jsou k dispozici i odpovědi z minulých let, je možné je použít

a doplnit výpovědi kluků. Spíše se jedná o výčet, který vede k zamyšlení. Tyto otázky a odpovědi je možné do příště vytisknout a dát jim je.

Definice ministranta vychází z instrukce *Redemptionis sacramentum* s podtitulem *O tom, co se má zachovávat a čeho je třeba se vyvarovat ohledně eucharistie*. Ve článku 47 je zmínka o chlapcích, kteří slouží u oltáře. Je dobré sem zařadit i etymologický rozbor z čeho slovo ministrant vychází. Pokud je daný dokument k dispozici, je možné ho poslat dokola na ukázkou, případně najít daný článek a přečíst ho.

Svatí ministranti. Dávat mladým lidem za vzor svaté, kteří dosáhli vítězného věnce slávy, je velmi důležité. Jeden kněz řekl: „Každý by měl mít nějakého svého svatého, z jehož ramene se dívá a posuzuje svět.“ Mít někoho, kdo nám je vzorem a oporou nějakou svou výtečnou ctností a svatým životem je velkým přínosem pro náš život. Slova hovoří, ale příklady táhnou. Pro kurz byli vybráni 3 svatí (svatý Tarsicius, svatý Václav a svatý Alois Gonzaga), kteří jako mladí byli ministranty.

Jaký by měl být vedoucí ministrant. Toto téma souvisí také s pedagogikou, nicméně je uvedeno už zde, protože pedagogika má dost své látky na probírání a toto se také týká jich samých – jakými by měli být i oni sami. Vychází se zde spíše z reflexe nad tímto tématem než z odborné analýzy. Je možné se na začátek zeptat, jaký by měl být onen ideální vedoucí ministrant.

Postavení křesťanů – katolíků v církvi je úvodem ke kánonům *Kodexu kanonického práva*¹¹⁷. Neodvolává se přímo na kánony práva, ale je volným výkladem. Je vhodné ukázat knihu CIC a vysvětlit proč tato kniha vznikla, co to pro nás znamená, že ji máme a co lze v ní najít. Mohou se najít i kánony a paragrafy týkající se například práv povinností a práv všech křesťanů (kán. 208 – kán. 223), nebo také povinností a práv laiků (kán. 224 – kán. 231).

5.9.3 Doporučená literatura k tématu

Úvodní téma Život ze křtu je čerpáno z tematických kázání otce Jana Balíka, která jsou uveřejněna na internetové adrese www.farnoststrasnice.cz/doky/e-knihovna/homilie-zivot-ze-krtu.pdf. Další část vychází z vlastní reflexe kluků

¹¹⁷ Dále jen CIC.

z minulých let a z dokumentu Kongregace pro bohoslužbu a svátosti *Redemptionis sacramentum*. Jaký by měl být vedoucí ministrant, vychází ze skript kurzu Animátor v olomoucké arcidiecézi. Poslední část – postavení katolíků v církvi vychází také z internetového zdroje olesnice.katolik.cz/serialy/pravo/postaveni_krestanu.php.

5.10 Páté téma: Organizování a plánování

Bez schopnosti organizovat a plánovat se jen těžko člověk obejde, pokud chce někoho vést¹¹⁸. Je to podstatná dovednost, která je v jistém smyslu klíčová, aby účastník mohl skutečně pracovat s ministranty. Naplánovat správně ministrantskou schůzku, jednorázovou akci či zavést celoroční hru, se bez ní neobejde. Zazní převážně teorie, ale mělo by se vycházet především z praxe.

5.10.1 Cíl, metody a pomůcky

Hlavním cílem je zvládnout základní zásady organizování schůzek, potažmo akcí a dalších aktivit, naplánovat je a realizovat. Naším kognitivním cílem je, aby se účastníci vyznali v základních pojmech, věděli, co je to delegace a jak taková delegace vypadá. Dále, aby pochopili, co je to plánování a znali jeho základy, průběh, stanovování cílů a dalších probíraných skutečností daného tématu. Výchovným cílem je, aby si kluci uvědomili, že každé úsilí něco stojí, že není jen samo sebou něco organizovat a plánovat, ale že to má své plody a je to práce, která stojí za to.

Metody použité v tomto tématu jsou následující: Metody slovní (vysvětlování, přednáška, rozhovor), dále se použije v úvodní aktivitě specifická klasická výuková metoda slovní – vyprávění. Pomůckami jsou papíry a tužky na úvodní aktivitu, text skript.

5.10.2 Průběh

Aktivita se dá uvést tak, že se na chvíli staneme velkými manažery, ještě než se něco dozvíme o „manažerování“, a budeme se snažit hádat (analyzovat) z vyprávění, co člověk, vedoucí, z příběhu dělá špatně na přípravě, plánování a organizování, případně průběhu akce. Buď se může příběh přečíst a během toho si

¹¹⁸ Srov. KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. 4. vyd. Praha: Portál, 2012.

kluci zapisují, co je zaujalo, co dělá onen organizátor dobře a naopak, co dělá špatně, anebo se nevypráví, ale rozdají se papíry s textem příběhu. Obě varianty jsou dobré. První může být více akční a povede k větší soustředěnosti, aby něco z vyprávění neuniklo napnutým uším kluků. Navíc se docílí větší soustředěnosti. Text příběhu se dá upravit, doplnit.

Slovníček pojmů musí být nedílnou součástí, aby se vyjasnilo, o čem bude řeč. Vysvětlení pojmů manažer, delegace, zpětná vazba a případných dalších je nutné. U objasnění pojmu manažer se rovnou vysvětluje, co je součástí práce manažera a jaký je předmět a charakter manažerské práce. Je jistě mnoho dalších pojmů, které kluci nebudou znát, proto je důležité se vždy ptát, jestli všemu rozumí.

Umění delegovat se dnes stává stále více aktuální. Jsou kladeny velké nároky na výkon jednotlivých lidí. Určité zásady, jak správně delegovat, jsou důležitou součástí tohoto kurzu. K tomu patří chápavost, ochota dát volnost, nedělat vlastní chyby, důvěřovat podřízeným a zavést a používat jasnou kontrolu. Je zřejmé, že po probrání této látky kluci nebudou odborníky, ale určité seznámení se s tím, jak jim samotným je svěřena služba péče o ministranty ve farnosti, je pro ně důležitá. Uvědomí si, že nejsou jen v pozici těch, kdo delegují, ale i těch, kdo jsou delegováni.

Praktická organizační příprava na schůzku nebo akci. Tato praktická příprava je rozdělena na 5 částí. První je zamyšlení se nad tím, kdo schůzku (akci) vede a kdo se jí účastní. Druhou je místo konání (zvážení různých možností). Třetí logicky navazuje časovým zvážením, kdy je vhodné tyto schůzky (akce) pořádat. Jak se připravit na schůzku (akci) se zmiňuje v předposlední části. Poslední zmínka odkazuje na závažnější skutečnosti ohledně zásady mlčenlivosti, aby se předešlo jistým nedorozuměním. Na tuto část je oproti ostatním vyčleněno oproti více času, protože se jedná o ryze praktické záležitosti. V dalším roce kurzu se k těmto zásadám a praktickým poznámkám bude vracet a rozšiřovat je v tématech zabývajících se ministrantskými schůzkami.

Co je plánování a proč plánovat.¹¹⁹ Výchozí literaturou k celé problematice plánování je publikace od Jakuba Procházky s názvem *Úvod do plánování*

¹¹⁹ Srov. PROCHÁZKA, Jakub, *Úvod do plánování a metodika jednoduchého plánu: Podpůrný materiál pro kompetence z oblasti plánování*, Pardubice: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2009, 4 s.

a metodika jednoduchého plánu. Nejdříve se v ní objasňuje pojem plánování a poté v pár bodech se probírá, proč plánovat následující části.¹²⁰

Průběh plánování a analýza současné a budoucí situace. Zjednodušený průběh plánování uvádí 7 bodů, jak postupovat, když je potřeba něco připravovat. Analýza současné a budoucí situace uvádí druh analýzy, který se jmenuje SWOT, což je zkratka 4 slov. Slovo pochází z angličtiny a v překladu tato slova znamenají: silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby.

Jak má vypadat cíl? Abychom poznali, že je stanoven dobře, k tomu pomůže jiné anglické slovíčko – SMART, na které lze použít česká slova: Specifický, Měřitelný, Akceptovatelný, Realizovatelný a Termínovaný. **Řízení pomocí cílů** z anglického MBO mluví o zdroji motivace pro ty, kdo se podílejí na stanovování cílů, které budou naplňovat. Upřesňuje a doplňuje některé nejasnosti ohledně rozdílu mezi vizí a cílem a implicitně se zmiňuje o delegování.

Vyhodnocení plánu je důležitou součástí každého plánování, které je nutné vyhodnocovat průběžně, aby se mohlo případně měnit to, co se v plánu vyskytlo jako nežádoucí, či se objeví něco, co by bylo dobré do něj přiřadit. Vyhodnocení je také důležité po konci plánovaného, aby se poučilo z chyb a podpořilo se to, co se v záměru podařilo uskutečnit úspěšně.

Metodika pro vytvoření plánu je složena z 5 částí: vize, cíle, kritéria, prostředky a úkoly. Ke každé části je komentář s upřesněním. Toto by bylo dobré probrat, protože bez této znalosti, jak tvořit plán, nám poučky co plán je a proč je plán důležitý, moc nepomůžou. Buď jednotlivé části může 5 účastníků přečíst a pak jednou větou shrnout, nebo je můžeme nechat hádat, o co se jedná. Samozřejmě se při tom nesmí dívat do skript.

Možná rizika plánování. Člověk mnohdy dělá chyby v plánování, aniž by to věděl. Aby se jich vyvaroval, je důležité upozornit na možná rizika (např. příliš mnoho nebo příliš málo času na plánování, autoritářské plánování, stanovení nízkých cílů, absence vyhodnocení, ...).

¹²⁰ Srov. BĚLOHLÁVEK, František, ŠULEŘ, Oldřich a KOŠŤAN, Pavol. *Management*. Olomouc: Rubico, 2001.

5.10.3 Doporučená literatura k tématu

Úvodní slovníček pojmů a umění delegovat čerpá informace z www.elseaz.cz/slovník/delegovani/. Praktická organizační příprava je vlastní reflexí a je z různých těžko dohledatelných zdrojů. Úvod do plánování a metodika jednoduchého plánu vychází z již výše zmiňovaného podpůrného materiálu pro skauty a skautky.

5.10.4 Rozšiřující poznámky

Náročnost tohoto tématu je celkem vysoká, protože se zdá, že je to všechno pouhá teorie (krom části s praktickou organizační přípravou). V praxi sice může fungovat, ale když člověk něco dělá, organizuje, plánuje, ani si některé kroky neuvědomuje a dělá je přirozeně. Znalost postupů, úskalí a pomocných pouček je velmi nutná, aby se něco neopomenulo. Velkou pomocí může být text skript, do kterých v případě potřeby člověk nahlédne. Někdy tyto texty kluci po skončení kurzu odloží, ale po letech se k nim mohou vrátit a využít je při práci ve farnosti.

5.10.5 Skripta

Na první straně se nachází rámeček, ve kterém je snaha přizpůsobit církve strukturu organizace, respektive manažerským postům, aby se to účastníkům více přiblížilo a oni to lépe pochopili. Přirovnávat církve jen k organizaci nejde. Církve není jen organizací.¹²¹

5.11 Šesté téma: Neděle, jednorázové akce, celoroční hry a další nápady

Nelze vést ministranty, aniž by měl člověk kde čerpat. K tomu by mělo sloužit toto téma, které seznamuje s tím, jak se dá pracovat s ministranty jinak i v neděli, jaké jednorázové akce se mohou zorganizovat, jaké jsou možnosti v konání celoročních her a další nápady, které mohou přispět k rozvoji a dalšímu směřování ministrantských skupin, které naši účastníci vedou nebo jednou vést budou.

¹²¹ Srov. KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. 2. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. čl. 748–749.

5.11.1 Cíl, metody a pomůcky

Hlavním cílem tématu je povzbudit účastníky kurzu, aby se nebáli pracovat s ministranty, zvláště v neděli, ale je-li to možné i mimo tento den. Například uspořádáním nějaké jednorázové akce. Kognitivním cílem je, aby kluci pochopili, že neděle je příležitostí k jejich základní aktivní službě směrem k dalším ministrantům. Záměrně nepiši mladším ministrantům, ale dalším, protože toto téma má jistě dopad k přístupu i ke starším ministrantům, potažmo i ke kostelníkovi či knězi samotnému. Dalším kognitivním cílem je poznat, jak jinde fungují akce či celoroční hry pro ministranty.

Využíváme klasické výukové metody slovní (vysvětlování, přednáška a rozhovor) a názorně-demonstrační (předvádění a pozorování). Poslední zmiňované metody jsou použity v úvodní aktivitě. Jedinou pomůckou, kterou k tématu potřebujeme, jsou lístky s rolmi (viz níže).

5.11.2 Průběh

Aktivita se jmenuje *Vítání příchozích*. Jejím cílem je přivést kluky k zamyšlení nad tím, zda a jak přistupují k tomu, když přijde ministrant do sakristie. Je rozdíl mezi tím, když já jako vedoucí kluky přivítám laxně, nebo naopak vřele, se zájmem. Vyberou se 3-4 dobrovolníci, kteří půjdou za dveře. Každý z nich si vylosuje lístek s rolí, kterou má předvést nebo si vybere ze seznamu to, co mu vyhovuje. Seznam rolí je následující: pozitivní – nadšený, vstřícný, ochotný, radostný, všímavý aj.; negativní – smutný, bez zájmu, našťvaný, arogantní, zahleděný do sebe aj. Těchto rolí se dá vymyslet ještě více. Můžou se přidat i nějaké vtipné figury. Člověk, který má roli, si připraví, jak by daného ministranta přivítal – co by řekl, jak by se zachoval apod. Potom přijdou zpět do místnosti a předvedou, jak by to mohlo vypadat. Zde je ještě potřeba vybrat jednoho dobrovolníka, který bude tím příchozím ministrantem. Pro urychlení scénky hrají postupně všichni své role. Po dokončení poslední role, řekne příchozí ministrant, co si myslí a ostatní pak hádají také. Nakonec se prozradí, co měla daná role vyjadřovat. Vyhodnocením je celková reflexe nad touto aktivitou.

Neděle je jako téma pro účastníky kurzu klíčové. I kdyby nic ve farnosti nebylo (schůzky, akce pro ministranty), v tento den se vždy ministranti scházejí na

mši svaté. A kdy jindy začít pracovat s ministranty než právě v neděli, kdy není třeba je „nahánět“ ani na schůzku ani na akci, ale přijdou sami. Samozřejmě se musejí motivovat, aby chodili včas.

Přede mší svatou se dá udělat mnoho, aniž to možná účastníci kurzu tuší. Základem je včasný příchod vedoucího. Jsou zde uvedeny postřehy a úkony, které jsou podstatné ke zvládnutí kýžené situace přede mší svatou. Hlavními třemi body jsou čistota, rozdělení funkcí a učení. Čistotou se myslí především úprava zevnějšíku ministrantů. Rozdělením funkcí pak činnost nezbytná ke zdárnému průběhu mše svaté a učení toho, aby správně dělali svěřené úkony.

Během mše svaté je také důležité, jak se vedoucí chová a co dělá. Zda stále někam chodí, nekouká všude možně nebo si stále něco neprohlíží ve zpěvníku. I postoj je důležitý. Ale to spadá do záležitostí liturgiky. Tady jde spíše o komunikaci během mše svaté – jak sdělovat informace, aby to nerušilo věřící a jak vyřešit různé nečekané situace.

Po mši svaté je opět zapotřebí rozvinout tři témata, která jsou důležitá před jejím začátkem. Je nutné, aby po odchodu ministrantů byl v sakristii pořádek. Pokud někdo ve svěřené funkci chyboval, promluvit si o tom a najít řešení pro příště. V oblasti učení, pokud zbývá čas, se může ministrantům vysvětlit něco nového nebo objasnit staré.

Jednorázové akce jsou děleny podle toho, zda je daná akce vázána na nějakou specifickou liturgickou dobu (advent, Vánoce, půst, triduum, Velikonoce) nebo se dá uskutečnit bez této návaznosti. Mezidobí je vynecháno, protože to je doba během roku, kdy se dají dělat činnosti jakéhokoliv druhu.

Celoroční hry mohou být dobrým zpestřením ministrantské služby přes rok. Lze je plánovat i na více let. V této části tématu jde o bližší seznámení s „projekty“, které již někde probíhaly a měly úspěch. Téměř každý z účastníků kurzu má jistě s těmito hrami nějakou zkušenost, ať už pozitivní či negativní.

První hra pochází z farnosti Svitavy. Jedná se o ucelený „systém“ pro ministranty se středověkým nádechem, kdy ministranti dostávají hodnosti, většinou podle věku. Základem je ministrantský řád, který toto všechno upravuje a vysvětluje. Každá hodnost má přesně dané pravomoce. Součástí hry je ještě bodový systém, kdy

si ministranti připisují body za každou účast na mši a na ministrantské schůzce. Ministrantský průkaz a deník je k tomuto všemu pouze doplňkem.

Druhá hra opět pochází z farnosti Svitavy a jedná se o hru vzdělávací. V tabulce jsou sepsány funkce nebo znalosti, které má ministrant ovládat. Pokud před vedoucím prokáže jejich zvládnutí, je mu do tabulky k jeho jménu zapsáno písmeno „P“ (praxe) a „T“ (teorie). Po úspěšném splnění všech znalostí a dovedností je ministrantovi udělen křížek, který může nosit na svrchním ministrantském oblečení.

Další nápady, které by bylo možné realizovat v rámci ministrantských skupin ve farnosti, jsou otevřeny pro další podněty od účastníků. Mohou zde vyslovit, jakou mají zkušenost oni, co zažili, co u nich již proběhlo. Ve skriptech uvádím pouze obecná pravidla.

5.11.3 Doporučená literatura k tématu

V celém tomto tématu byly použity jako výchozí zdroj vlastní myšlenky autora diplomové práce. K tématu jednorázové akce je doporučeno si pročíst třetí část malé brožurky: *Jak si představuji farnost dnes* od otce arcibiskupa Jana Graubnera, kde zaznívají nápady na akce různého druhu.

5.12 Sedmé téma: Pedagogika I.

Druhý rok kurzu je více zaměřený na vedení ministrantské skupiny, jak při schůzkách, tak i různých akcích, které se v rámci této skupiny pořádají. První dva víkendy se probírají témata z pedagogiky a ministrantských schůzek. Poslední víkend se věnuje psychologii, základům bezpečnosti, zdravotě, právu a hospodaření.

Účastníci, kteří se na tento kurz přihlásí, mají určitá očekávání. Zajímají se o rady, jak vést ministranty, jak zvládat jejich chování, jaký je vhodný přístup ve vedení, jakou zvolit formu motivace, jak řešit konflikty mezi ministranty, jak efektivně komunikovat s rodiči atd.

5.12.1 Cíl, metody a pomůcky

Obecný cíl je zaměřen na seznámení se základy pedagogiky. Účastníci kurzu by měli vědět, co je pedagogika, jakou roli ve výchově hraje vychovatel, jaké jsou

způsoby a typy výchovy, znát některé z výchovných zásad. Také by měli umět odůvodnit a vysvětlit svou kritiku vůči ministrantům a měli by vědět, jak chválit a jak nakládat s odměnami a tresty.

V průběhu tématu se budou střídat metody slovní (rozhovor, vyprávění, vysvětlování, přednáška a práce s textem) s metodami názorně-demonstračními (práce s obrazem). V úvodní aktivitě lze využít papírů a psacích potřeb v případě písemného zadání.

5.12.2 Průběh

Aktivita. Je možné začít malým průzkumem, který rozdělíme na dvě části. V první se budeme ptát, kdo už vede, vedl nebo pravděpodobně bude vést nějakou ministrantskou skupinu. Ve druhé části na otázky související s tím, jestli byli kluci někdy jako ministranti vedeni, kolik bylo vedoucích, jaký byl ve stručnosti program, co na tom bylo zajímavého apod. Tímto průzkumem si uděláme obrázek o skupině. Nabízí se využít tyto informace na příštích setkáních, kde můžeme probíranou látku upravit podle stávající situace. Aktivita může proběhnout v písemné formě.

Co je pedagogika. Na začátek je dobré vysvětlit, co nás čeká, o čem bude daná problematika. Může se vyjasnit původ slova pedagogika či jeho etymologický význam. Dále se uvede předmět pedagogiky a cíl výchovy. Pedagogika jako věda je pro kurz důležitá, protože chceme ministrantům pomáhat stávat se lepšími lidmi a k tomu nám má tato věda pomoci.¹²²

Funkce vychovatele. Ve skriptech je uvedeno šest funkcí vychovatele. Je možné tento výčet ještě rozšířit o další funkce, pokud na nějaké společně s účastníky přijdeme. Kluci si tady mohou uvědomit pár základních bodů, které se jich také týkají. A to ani nemusejí vést ministranty na schůzkách. Stačí, když rozdělují funkce v neděli na mši svaté.

První dojmy. Aniž si to uvědomujeme, jsme prvním dojmem velmi ovlivněni. Lidi si zařazujeme do svých kategorií (nálepkujeme) – ten vypadá dobře, ten bude dobrý ministrant a naopak. Někdy nás může velmi překvapit, že někdo, komu to nepůjde, se stane časem jedním z nejlepších, třeba i díky své pili. A někdo, kdo vypadá jako „profesionál“ se nakonec dostane mezi nejhorší.¹²³

¹²² Srov. KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008.

¹²³ Srov. PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002.

Druhy výchovy. Rozeznáváme tři druhy výchovy – autoritativní, liberální a zdravou výchovu. U jednotlivých ministrantů můžeme pozorovat vliv výchovy jejich rodičů. Jedná se o některý z výše uvedených druhů, nebo jejich kombinaci. Závisí na rodičích, v jaké oblasti výchovy budou autoritativní a v jaké liberální či kde půjde o zdravou výchovu.

Styly nevhodné výchovy. Jak já působím na své ministranty? Co může být v mém přístupu k nim škodlivé? Vnímám u nich, jakou výchovu mají z domu? Nevhodná výchova (perfekcionistická, rozmazlující, zavrhuje, úzkostná) má neblahý vliv na výchovu dětí.

Výchovné zásady pomáhají, aby se dosáhlo cílů výchovy. Jsou to principy, kterými je dobré se řídit. Tato část tématu je praktičtější. Dá se najít mnoho příkladů, kdy je ta která zásada důležitá. Může se zde postupovat čtením jednotlivých zásad, což vede k udržení větší pozornosti.¹²⁴

Komunikace je jedna ze základních dovedností, ve kterých by měl mít účastník kurzu jasno. Vědět o základech komunikace a o tom, že slova jsou jen nepatrnou částí toho, jak komunikujeme s okolím. Zde se jedná pouze o základní přehled, ne o ucelenou nauku.

Motivace krátkodobá a dlouhodobá může pomoci některým ministrantům k zájmu o ministrantskou službu. Našlo by se ještě mnoho dalších druhů motivace k těm, které jsou uvedeny ve skriptech. Zde je pro kluky prostor k zamyšlení. To také souvisí s otázkou: „Kdo je ministrant?“

Pochvala a kritika. Každý vedoucí musí chválit a dávat chlapcům zpětnou vazbu. Jinak jeho vliv nemá takové účinky. Umět pochválit či vytknout chybu je velmi důležité. Je jednou ze základních dovedností, která při zvládnutí může přinést velké plody v práci s ministranty.

Odměny a tresty. Odměny jako motivační faktor jsou velmi významné. Stejně tak tresty. Ale tady pozor. S tresty je potřeba zacházet velmi opatrně. Zde se pohybujeme na tenkém ledě. Někteří autoři radí vůbec netrestat, někdo nenazývá trest trestem, ale jinak.¹²⁵

¹²⁴ Srov. KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008.

¹²⁵ Srov. BŘICHÁČEK, Václav et al. *Čekatelská zkouška*. 4., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2006.

Efektivita je nutností, bez které se nikdo z nás neobejde, jak při práci s ministranty, tak při jiných činnostech. Není cílem, ale jen pomůckou – to je nutné zdůraznit. Člověk, který je maximálně efektivní, může za krátký čas dosáhnout významných výsledků. Nejde tu jen o efektivitu osobní, ale především o tu pedagogickou, kdy působíme na druhé.

Pravidla, potřeby. Pravidla jsou nutná, aby se nastavily jasné hranice přípustného a nepřípustného chování. Jsou pomůckou k dosažení správného chování chlapců. Ministranti, pokud je něčemu učíme, mají také určité potřeby a to především vysvětlení, ukázka, oprava, kontrola a další.

5.12.3 Doporučená literatura k tématu

U úvodu nám pro krátký vhled stačí jako literatura zdroje z internetu. Základní studijní literaturou pro vedoucího tématu je kniha *Moderní vyučování* od Geoffreya Pettyho. Další vhodnou knihou je skautská publikace *Čekatelská zkouška* od Václava Břicháčka.

5.13 Osmé téma: Ministrantské schůzky I.

Nejdříve je potřeba otevřít otázku, jestli má vůbec smysl něco pro ministranty dělat. Pokud ano, následují další body, které je vzhledem ke schůzkám nutné probrat – kde se scházet, jaká zvolit témata, jakou strukturu, jak získat nové ministranty, jaký cíl, metody a prostředky vybrat, jaké volit hry – jejich vliv, smysl, dělení, příprava, průběh aj. Nutné je také klukům nabídnout i další literaturu, která je u nás dostupná a ze které mohou čerpat.

5.13.1 Cíle, metody a pomůcky

Obecným cílem je, aby se kluci seznámili s ministrantskými schůzkami, s jejich fungováním, plánováním, přípravou, vedením a možným průběhem. Kluci by měli být schopni vysvětlit, proč je dobré se věnovat ministrantům a vést je, jaké prostředí je pro činnost s ministranty vhodné, měli by umět sestavit strukturu setkání a vybrat příhodná témata. Objasnit, jak se dají získat noví ministranti. Dalším z kognitivních cílů je vědět, kde čerpat inspiraci na schůzky. Poslední cíl se týká tematiky her – objasnit jejich smysl, zásady, umět si hru připravit, realizovat a vyhodnotit.

V úvodní aktivitě je v krátkém čase použita komplexní výuková metoda skupinová a kooperativní, kde kluci tvoří zadání. Dále se v průběhu použijí metody slovní – vyprávění a vysvětlování. Ve skriptech je prostor pro napsání si svých poznámek, proto se jedná o metodu práce s textem. Téměř v závěru, v části, kde se probírá dostupná literatura, je možné účastníkům ukázat a případně i poslat tyto materiály. Zde se jedná o metodu názorně demonstrační – práce s obrazem. Pomůcky: texty skript, papíry, tužky, knihy.

5.13.2 Průběh

Aktivita má vést k zamyšlení nad tím, jaké úkoly má vedoucí ministrantů. Kluci k tomu potřebují jen papír a tužku. Vytvoří skupinky po třech až čtyřech a během 3-5 minut (podle situace) napíší, jaké úkoly má vedoucí ministrant. Ze všech, které je napadnou, ale musí vybrat nejdůležitějších pět. Pod označením úkoly se mohou skrývat i jiné významy – co jako vedoucí má dělat ve vztahu k ministrantům, ke knězi, k rodičům, postoj vůči schůzce apod. Závisí na nich, jak to uchopí. Po vypršení času každá skupinka přednese svých pět úkolů. Kdo chce, může si všechny úkoly napsat a později se k nim vrátit a zamyslet se nad nimi. Aktivita tímto vrcholí a pokračuje další část programu.

Proč vést ministranty. Hledání odpovědi na tuto otázku je odrazovým můstkem tématu. Tato část se může navodit jako otázka, na kterou kluci mohou odpovídat. V tom případě je dobré jim nedat text skript hned na začátku, ale až později.

Vedoucí se mezi sebou musí umět domluvit, mít vyjasněné pozice. Ve farnosti může být více starších ministrantů, ale všichni nemusejí být vedoucí ministrantské skupiny. Závisí na tom, jak se dohodnou. Vedoucí by si neměli navzájem podrývat autoritu.

Prostředí. Kde se scházet je jednou ze základních otázek, která se musí vyřešit, než se začne cokoli organizovat. Většinou existuje nějaká místnost na fáře nebo v kostele, kde se ministranti mohou scházet. Závisí na místních poměrech a zvyklostech. Můžeme se kluků zeptat, které prostory mají k dispozici oni, kde se

s ministranty scházejí. Nezávisí jen na vnějším prostředí, ale také na tom vnitřním, na klimatu ve skupině.¹²⁶

Témata na schůzky. Je možno se účastníků zeptat, jaká témata by ještě mohla na schůzce zaznít kromě těch, která už jsou vypsána ve skriptech. To, co kluci vymyslí, si mohou napsat. Pokud zazní něco inspirativního, lze nápad zařadit do dalších nových skript.

Struktury setkání se zde dotýkáme jen letmo, uděláme pouze malý úvod. Rozsáhleji se jim budeme věnovat následující víkend. Pod tímto textem o struktuře setkání je opět prostor pro napsání svých nápadů, které by se s ministranty daly zařadit do programu.

Jak získávat nové ministranty, je v dnešní době velmi důležité a v mnoha farnostech dokonce prioritní téma. Kolikrát člověk slyšel: „Ještě před pár lety jsem měl 15 ministrantů. Odešli do světa. Teď mám jen 3.“ Když se dnes podíváme při mši svaté do lavic, mnohdy se můžeme podívat, kolik kluků tam sedí. Někdy je stačí oslovit a už máme ministranty. Nelze se však zaměřit jen na získávání nových ministrantů, ale také udržet stávající. Mnohdy kluci přestanou ministrovat proto, že se jim nikdo nevěnuje. Na otázku: „Proč jsi přestal ministrovat?“, často zaznívá odpověď: „Ono mě to nebaví.“ Když bychom se zajímali o to, proč dotazovaného ministrování nebaví, většinou se ukáže, že jde o problém ve vnitřní i vnější motivaci.

Metodika vedení ministrantů. Součástí skript je praktická tabulka, kde jsou v jednom sloupci vypsány cíle, ve druhém prostředky, které se mohou použít, a ve třetím metody, jak toho dosáhnout. Jedná se o pomoc ve vytváření programu. Kluci si mohou prakticky vyzkoušet, jak připravit schůzky.

Dostupná literatura je moc důležitá, aby bylo kde čerpat inspiraci a rady. Asi nejatraktivnější je časopis Tarsicius, který je rozdělen podle věkových kategorií. Z hlediska vedení schůzek je velmi praktická publikace Pueri Domini, která obsahuje různé příběhy, úkoly, tajenky, hry a mnoho dalších zajímavostí, které lze zapojit do ministrantské schůzky.

Hry, jako koření schůzky, jsou pro děti velmi důležité. Na začátek, je-li čas, se může udělat takový malý test, jak je kdo na tom se zásobou her. Kluci dostanou limit tři minuty, aby napsali, co nejvíce her, na které si vzpomenou. Pak si hry

¹²⁶ Srov. KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008.

spočítají a kdo jich má nejvíce, vyhrává. Téma her je zajímavé a důležité, proto nezbude-li čas, je potřeba jej zařadit do jiné části programu víkendu.

5.13.3 Doporučená literatura k tématu

Literatura vychází jednak z osobních postřehů a poznámek autora diplomové práce, jednak z kurzu Animátor (Metodika vedení ministrantů), který probíhá v olomoucké arcidiecézi. Dále se dá čerpat z příručky *Rádce skautské družiny* od Miloše Zapletala.

5.14 Deváté téma: Pedagogika II.

Účastníci kurzu jako vedoucí jsou pro své ministranty vzorem. Jakou osobností by měl vedoucí ministrant být? S jakými charakteristickými vlastnostmi a rysy? Jak si získat autoritu a jak řešit kázeňské prohřešky? Co je to supervize a k čemu slouží?

5.14.1 Cíl, metody a pomůcky

Stávat se vyzrálou osobností, která má přirozenou autoritu, je obecným cílem, ke kterému směřuje toto téma. Konkrétními kognitivními cíli, kterými se naplňuje, jsou tyto kroky: umět vysvětlit, co se skrývá za slovy vůdce a autorita, vyjmenovat některé charakterové rysy vůdce, objasnit, co je to supervize a k čemu slouží, rozlišit jednotlivé druhy autority, stanovit postup při řešení kázeňských prohřešků, dokázat vyčíst, co daný ministrant sleduje svým rušivým chováním.

V aktivitě jsou použity metody názorně-demonstrační: předvádění a pozorování. V průběhu celého tématu pak metody slovní: vyprávění, vysvětlování a práce s textem (texty skript, Bible a katechismus pro mladé YouCat). Jako pomůcky slouží právě tyto výše vyjmenované texty, knihy a lístečky z úvodní aktivity.

5.14.2 Průběh

Aktivita by se dala nazvat jako Horká židle. Jeden z kluků se posadí na židli. Ostatní, kteří sedí naproti němu, dostanou lístečky s instrukcemi, co mají dělat. Každý má na lístečku napsané: „Slova nebo i činy, kterými máš motivovat: ...“ Každý bude mít slova (i činy) jiná a to taková, aby zazněly všechny možné variace

na motivaci, pozitivní i negativní. Poté, co každý z kluků postupně v rychlém sledu řekl a učinil, co měl, se dotyčného motivovaného zeptáme na pocity. Tuto aktivitu je také možné rozšířit a doplnit o prožitky, když je chválen a kárán.

Osobnost vůdce. Je vhodné začít definicí slov osobnost a vůdce. Pokud je potřeba kluky zapojit, stačí je nechat najít výraz osobnost člověka v rejstříku YouCatu. Ve skriptech se nachází obrázek sv. Jana Bosca, na kterého je možno poukázat jako na vzor vůdce chlapců. Kluci se mohou sami zamyslet nad možnostmi, co vedoucí musí, nebo naopak nesmí.

Charakterové rysy vůdce. Seznam čtrnácti rysů (vize, ušlechtilost, skromnost, integrita, oddanost, týmová spolupráce, otevřenost, spravedlnost, kreativita, zodpovědnost, moudře aplikovaná delegace pravomocí, tolerance chyb, smysl pro humor, umět vést sám sebe) vede k zamyšlení, zda i já mám dané vlastnosti, nebo naopak mi některé z nich chybí. Je možné nechat tuto část číst kluky, aby se při četbě vystřídali a navodilo se větší soustředění.

Supervize. Náš pohled na sebe samé nestačí, ale je velmi důležitá reflexe z vnějšku. Každý potřebuje někoho, kdo mu dá určitou zpětnou vazbu, zda to, jak na sobě pracuji a co dělám, vede správným směrem či nikoli. Jedná se i o prevenci syndromu vyhoření.

Autorita. V dnešní době prochází společnost krizí autority. O to více se jí musíme zabývat. Nejdříve je vhodné vysvětlit etymologický význam slova autorita. Nato navazují druhy autorit, kde je více rozvedena autorita posláním a autorita pedagogická. V Písmu svatém nacházíme mnoho velkých osobností, které byly ve své době výjimečné a byly autoritami. Může následovat otázka, zda si kluci na někoho takového vzpomenou (Mojžíš, David, Jan Křtitel, apoštol Petr aj.). Ve skriptech jsou vypsány citace z Nového zákona odvolávající se na Ježíšovu autoritu. O autoritě se také něco dočteme v YouCatu. Opět je možné nechat kluky hledat a posléze si přečíst nalezená místa.

Kázeň. Kázeňské prohřešky tu byly a budou stále. Jak se mají vedoucí zachovat, když někdo často vyrušuje při mši nebo na schůzce? Jak postupovat? Tím se zabývá tato část, která by měla být velmi praktická a měla by pomoci klukům rozklíčovat příčinu nevhodného chování. Ukázat, jak správně postupovat, kde hledat jádro problému aj.

Prevence rušivého chování. „Naprostou většinu kázeňských problémů je zdaleka nejlepší řešit preventivně, ale nevyřešíme tak všechny.“¹²⁷ Co je onou prevencí? Čeho se vyvarovat, aby ministranti nezlobili? Ve skriptech se nachází jen pár postřehů, které by bylo dobré postupně ještě doplnit.

5.14.3 Doporučená literatura k tématu

Základní výchozí knihy k tomuto tématu jsou dvě. První je kniha Chrise Lowneye s názvem *Papež František - umění vést*. Druhou je již zmiňovaná publikace Geoffreya Pettyho *Moderní vyučování*. Některé části jsou také převzaty z *Bible* a *YouCatu*.

5.15 Desáté téma: Ministrantské schůzky II.

Dva modelové příklady schůzek, které vychází ze skautského prostředí, mohou být obohacením setkání ministrantských skupin. Jak na takovou správnou schůzku, jaké jsou možnosti při výběru programu, jak připravit program a jaká jsou pravidla pro jeho sestavení, tím se budeme zabývat v tomto tématu. Také jsou zde zařazeny texty o dobrých skutcích, zpěvu a na závěr ještě doplnění k předchozímu tématu o kázni.

5.15.1 Cíl, metody a pomůcky

Prohloubení znalostí a dovedností v přípravě a realizaci ministrantských schůzek je obecným cílem tohoto tématu. Kognitivními cíli jsou vědomosti potřebné k sestavení konkrétní ministrantské schůzky, znalost základních zásad při tvorbě, realizaci a vyhodnocování schůzek, schopnost reflektovat stav skupiny vzhledem ke vztahům jednotlivých členů a vyložit, jak v případě problémů ve vztazích reagovat.

Mezi použité metody řadíme metody slovní – vyprávění, vysvětlování a práce s textem. V úvodní aktivitě se jedná o metodu komplexní výukovou – skupinová a kooperativní výuka. Mohla by se sem zařadit metoda názorně-demonstrační – práce s obrazem. Pomůckami jsou texty skript, velký balicí papír a fixy.

¹²⁷ PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 88.

5.15.2 Průběh

Aktivita. Kluci vytvoří skupinky po 3-4 a během 5 minut sestaví ministrantskou schůzku. Nemusí být perfektně propracovaná, jde o to, aby se všichni kluci zapojili a pokusili se společnými silami něco vymyslet. Strukturu schůzky napíší na velký balicí papír, který se potom připevní na zeď (tabuli, nástěnku aj.) tak, aby na něj všichni viděli. Později se k těmto pracím budeme vracet a doplňovat, co je na jaké schůzce dobré nebo naopak, co se klukům nepodařilo. Každá skupinka si svůj výtvar okomentuje.

Jak na správnou schůzku. Vytvořit schůzku se může zdát jako jednoduchý úkol, ale nemusí tomu tak být. V úvodu se nabízí probrat pár zásad, které ukazují jak postupovat při jejím sestavování. Prvním klíčem k úspěchu je dobře zvolit téma, aby nebylo příliš obtížné, ale zároveň ani jednoduché, neoslovující. Druhým klíčem je střídání pohybových a klidových aktivit.

Různé prvky, které se mohou zařadit do schůzky. Každá schůzka může obsahovat různorodé aktivity. Výčet, který je ve skriptech, není vyčerpávající, ale může vést k diskusi. Například jako bod 12 se uvádí volná zábava. Co si pod tímto pojmem představit? Je vhodné jej zařadit do schůzky?

Příprava programu. Obsahem této části jsou dvě připravené schůzky. U první z nich je program podrobněji rozepsán, druhá je stručnější, jen v bodech. První schůzka s komentářem se může společně přečíst. Vybere se devět kluků a každý z nich přečte jednu část. Následuje diskuse, je-li program sestaven správně. Stejně tak se může debatovat u druhého programu.

Další pravidla pro sestavování programu předkládají postřehy, které jsou velmi užitečné. Jsou sestaveny na základě zkušeností s vedením schůzek. Můžeme nechat kluky, aby si tyto poučky každý sám přečetl. Pokračujeme reflexí, co kluky v textu zaujalo a překvapilo, případně s čím nesouhlasí apod.

Dobrá skupinka. Čím se dobrá skupinka vyznačuje? Jak vím, že tvoříme dobrou partu? Jak vnímají kluci sestavený program? Několik otázek k zamyšlení je zařazeno do textu skript. Jedná se o určitou zpětnou vazbu, kterou vedoucí potřebuje, aby si byl jistý, že vše v rámci skupinky dobře funguje.

Dobré skutky. Společné snažení může stmelit skupinu. Jednou z možností je zavést pravidelné rozhovory o dobrých skutcích, které se povedly ministrantům

vykonat od předešlé schůzky. Některé příklady dobrých skutků jsou uvedeny ve skriptech.

Zpěv je svým způsobem také sjednocujícím prvkem, který přispívá k vytváření dobré nálady skupiny. Hře na kytaru se lze při troše snahy naučit během krátké doby. Připravit si na schůzky vždy jednu píseň a natrénovat si ji by neměl být pro průměrně nadaného člověka až takový problém.

Kázeň z pohledu vedoucího ministrantské schůzky rozvíjí poslední část tohoto tématu. Vrací se k předchozí probírané látce v Pedagogice II. Nabízí se zde prostor pro případné doplnění, pokud má někdo z kluků ještě k tomuto tématu nějaké dotazy či svůj příspěvek.

5.15.3 Doporučená literatura k tématu

Takřka celý text skript, který je uzpůsoben pro vedoucí ministrantů, je ze skautských materiálů. Jedná se především o knihu *Rádce skautské družiny* od Miloše Zapletala, a materiál *Jak na správnou schůzku*, který nebyl vydán (obsahuje jen tři strany).

5.16 Jedenácté téma: Psychologie

Vedoucí by měl umět správně vyhodnocovat situace a dokázat adekvátně odpovídat ministrantům. K tomu musí znát specifika jednotlivých etap vývoje dítěte – jak reaguje, jaké má potřeby, co může prožívat, co je pro něj aktuální. Proto je sem zařazena látka z vývojové psychologie.

5.16.1 Cíl, metody a pomůcky

Obecným cílem je naučit kluky rozlišovat, co si mohou a nemohou dovolit zařadit do programu vzhledem k věku kluků a také, aby věděli, co jaká věková kategorie potřebuje. Cíle kognitivní jsou tyto: umět charakterizovat jednotlivou věkovou kategorii, vědět, jak se dítě chová. V neposlední řadě by si měl účastník uvědomit, že nejde jenom o to děti zabavit, ale poznávat je, pomáhat jim růst po stránce duchovní a duševní.

Metody jsou především klasické slovní: vyprávění, vysvětlování, práce s textem. V úvodní aktivitě se jedná o metodu názorně-demonstrační: práce

s obrazem. Pomůckami v tomto tématu jsou obrázky, které se použijí v úvodní aktivitě.

5.16.2 Průběh

Aktivita. Obrázky se promítají na zeď nebo se ukážou v papírové podobě. Účastníci jsou spíše pasivní. Jde o to prezentovat jim, jak na různé oblasti života pohlíží děti předškolní a školní, a rovněž je vtáhnout do tematiky vývojové psychologie.

Předškolní věk. S dětmi předškolního věku se jistě naši účastníci setkávají nebo budou setkávat, ať už v kostele při ministrování nebo na schůzkách. Malí kluci začínají ministrovat přibližně od 4-5 let, někteří i později, proto se začíná od tohoto období.

Školní věk je již charakterizován jistou náročností, kdy jsou na děti kladeny ve škole požadavky, které by dítě mělo plnit. Vedoucí ministranti nejvíce pracují se skupinou školních dětí prvního a druhého stupně. V tomto případě pracujeme s věkovým rozmezím zhruba do 11 let.

Období pubescence se překrývá s druhým stupněm základní školy. Dítě prochází fázemi prepuberty a puberty. To se promítá na všem, co prožívá, jak uvažuje. Kluci se v tomto období cítí být dospělými a také chtějí, aby je dospělí tak vnímali. Snaží se prosazovat sami sebe, začínají mít svůj osobitý názor.

Období adolescence, které probíhá v rozmezí zhruba od 15 do 21 let, se může charakterizovat třemi body. Prvním bodem je hledání místa ve světě, druhým touha po velkých výkonech a třetím vytváření životního názoru a stylu. Tyto tři body se dají rozvinout otázkou, co si pod tím můžeme představit.

Předškolák. Tato část doplňuje a rozvíjí kapitolu Předškolní věk. Sledujeme jednotlivé období z hlediska různých pohledů. U předškoláků jde o oblast řeči, kognitivního vývoje, sociální oblast a emoční vývoj a hru. Je to období začleňování dítěte do společnosti.

Vstup dítěte do školy a školní věk je předkládán z hlediska školáka v oblastech kognitivní zralosti dítěte a sociální, emocionální a motivační zralosti. U školáka také hraje čím dál zásadnější roli hrubá a jemná motorika. Dále se rozvíjí řeč, poznávací schopnosti dítěte a velmi důležitá je hra.

Období dospívání. Toto období je charakterizováno jako období od 12 do 18 let a u některých lidí i do 22. roku věku. Období dělíme na pubescenci a adolescenci. Stejně jako v předešlé charakteristice. Na tato období hledíme z pohledu biologického, psychického vývoje a společnosti. Nastávají důležité změny v životě člověka vzhledem ke společnosti.

Poznávání dětí. Velkým úkolem pro vedoucí ministrantů by také mělo být určité pozorování dětí, ze kterého mohou usoudit, co které dítě potřebuje, jak je nasměrováno, kde ho lidově „tlačí bota“ apod. Z tohoto pozorování se dá mnoho vyčíst a vedoucí je poté schopni adekvátně zareagovat nebo zaujmout k některým skutečnostem stanovisko.

5.16.3 Doporučená literatura k tématu

Materiály, ze kterých je utvořen text skriptu, jsou ze dvou zdrojů. V první části je čerpáno ze skautské příručky *Čekatelská zkouška* od Václava Břicháčka a kolektivu autorů. Ve druhé části ze skriptu předmětu Vývojová psychologie na Cyrilometodějské teologické fakultě. Materiál nebyl oficiálně vydán.

5.17 Dvanácté téma: Bezpečnost, zdravotní péče, právo, hospodaření

K vedení ministrantů neodmyslitelně patří i zabezpečení vnější stránky fungování všech aktivit. K tomu slouží poučení o bezpečnosti, základy zdravotní péče, práva a hospodaření. Toto téma je velmi obsáhlé. V určeném čase nelze všechno sdělit, proto je na zvážení, jestli by se nenašel čas během průběhu kurzu na možné probrání jednotlivých témat. Pokud to není možné, přednášející si musí vybrat podle svého uvážení, co probere a co nechá na samostudium. Součástí tématu je seznámení se základními legislativními dokumenty při práci s dětmi a mládeží.¹²⁸

5.17.1 Cíle, metody a pomůcky

Účastníci kurzu by měli zvládnout zabezpečit svou činnost tak, aby nedošlo k úrazu, měly by znát základní zásady bezpečné činnosti s ohledem na různá místa, kde činnost probíhá, na nástroje a spotřebiče, které jsou užívány, na dopravní situaci. Měli by vědět, jak se zachovat v krizových situacích.

¹²⁸ Srov. <http://www.borovice.cz/dokumenty/legislativa/> (cit. 25. 3. 2015).

Metody použité v tomto tématu jsou metody slovní – vyprávění, vysvětlování, práce s textem. Dalšími metodami jsou metody názorně-demonstrační – předvádění a pozorování, práce s obrazem a instruktáž. Pomůckami mohou být různé předměty, které se týkají bezpečnosti a pomohou k názorné ukázce, nebo předměty, které se používají ve zdravotnictví či v právu a hospodaření.

5.17.2 Průběh

Aktivita. V části o bezpečnosti se může demonstrovat, co by se stalo kdyby. Může to být hra, kde kluci domýšlejí, co se stane když. Ve druhé části o zdravotědě je žádoucí si vyzkoušet stabilizovanou polohu i polohu, kdy je člověk v šoku. Ve třetí části o právu se může donést na ukázkou například nový občanský zákoník nebo další související zákony. Knihy se mohou poslat dokola. U poslední čtvrté části o hospodaření se ukážou některé paragony nebo faktury, dále příjmový a výdajový doklad, pokladní kniha a případně i nějaký inventární seznam. Navíc se může klukům zadat úkol, aby se pokusili navrhnout hospodaření na akci, kde je potřeba napsat rodičům kolik tato akce bude stát. Účastníkům se dají vstupní data – místo konání, kolik stojí jízdenky, vstupné a další výdaje. Z toho pak mají spočítat a vyjádřit jakou cenu navrhuji za takovýto výlet.

Bezpečnost – Nebezpečí při činnosti skupiny. Každá činnost s sebou nese i jistá rizika, kterým je nutno předcházet a to především dvěma zásadami. U první zásady jde o poměr rizika a užitku z činnosti a u druhé jde o důležitost přípravy a zabezpečení.¹²⁹

Zásady bezpečné činnosti. Existuje mnoho zásad, kterými je nutné se řídit. Jedná se o rady vycházející z mnohaletých zkušeností s činností s dětmi a mládeží. Trošku jiné zásady jsou pro chod klubovny nebo místnosti, kde se děti schází a jiné na sportovišti či na akcích.

Práce s nástroji. Pravděpodobně při různých akcích s ministranty se člověk setká s nějakým nástrojem, který bude chtít použít. I tady platí pravidla, která je nutné dodržovat vzhledem k bezpečnosti, aby se někomu něco nestalo. Když dáme dítěti do rukou nějaké náčiní, nářadí, lehce se z něho stane nástroj „vhodný“ ke kdejaké jiné činnosti, než ke které je určen.

¹²⁹ Srov. BŘICHÁČEK, Václav et al. *Bud' připraven*. Liberec: Skauting, 1998.

Používání elektrických a plynových zařízení. Při různé činnosti se setkáváme s elektrickými spotřebiči, na které jsou také kladeny jisté nároky. A samozřejmě jsou kladeny i na osoby, které je obsluhují. Nelze používat elektrický přístroj s vadným přívodem nebo nějak jinak fungujícím, než, jak to je patrné z návodu výrobce apod. Také nelze s takovým zařízením pracovat za jiným účelem. Nemůžu používat rychlovarnou konvici jako vařič na párky apod.

Doprava. Na českých silnicích zemřou každý rok stovky lidí (v roce 2014 zemřelo 629 lidí)¹³⁰, proto zvláště zde je nezbytné zajistit bezpečnost dětí i vedoucích. Doprava se netýká jen chození po silnicích, ale i chůze ve volné krajině. Bezpečnost je nutná zvláště v obtížném terénu, kterým může být i chůze suťovištěm nebo po ledu.

Chování v krizových situacích. Jak se správně zachovat, když se stane něco mimořádného? Je člověk schopen udělat co je třeba? Krizových situací může být nespočet. Existují situace, které jsou typově podobné, proto je nutné o nich vědět. Pokud je člověk obeznámen a ví, co by se mělo v určitých případech udělat, je to jistě snazší. Součástí tématu je problematika obecného chování v krizové situaci, přivolání pomoci, volání na tísňovou linku, jak se chovat v případě úrazu, při bouřce, v dopravě, při požáru a podchlazení.

Ochranné (bezpečnostní a záchranné) pomůcky. Velmi důležitou roli mohou sehrát ochranné pomůcky, které je nutné znát. Základem je vědět, k čemu jaká pomůcka slouží a kdy je ji možno použít. Pomůcky dělíme na ochranné, bezpečnostní a záchranné.

Zdravověda – Život zachraňující úkony. Člověk, který vede druhé, by měl znát zásady první pomoci. Život zachraňující úkony jsou nejnutnějším minimem. Ošetřování drobných odřenin snad dokáže každý, ale když jde o život druhého člověka, jde opravdu o hodně, obzvláště, kdyby se jednalo o někoho blízkého nebo o toho, kdo je nám svěřen. Podle zákona je každý člověk povinen druhému poskytnout první pomoc. V tématu se proto hovoří o neodkladné resuscitaci, krvácení, bezvědomí, šoku a těžké alergické (anafylaktické) reakci.¹³¹

¹³⁰ Srov. <http://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d> (cit. 25. 3. 2015).

¹³¹ BŘICHÁČEK, Václav et al. *Zdravověda*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek České republiky, 2002.

Případy, kdy je nutné vyšetření lékařem. Existují situace, kdy je lépe svěřit druhého do péče lékařům. Někdy je to přímo nutné. Kdy se tak děje? V určitých případech při úrazech hlavy, vždy po tonutí, otravě, úrazu elektrickým proudem a i při pokousání od zvířete. Často si také děti stěžují na bolesti břicha i bolesti na hrudi. Tato skutečnost se nesmí v žádném případě podceňovat. Někdy je to z důvodu, že se dítě nechce účastnit programu, někdy, že se mu stýská po rodičích, někdy jen ze zásob sladkostí a jiného jídla z domu, ale může to být i opravdu závažný problém. Rozlišit o co jde, je někdy opravdu těžké. Z pečlivého sledování si lze udělat obrázek a podle toho pak jednat. Jednou se stalo, že si dítě pozdě večer stěžovalo na bolest břicha a jen díky opravdu rychlému zásahu to dopadlo dobře. Čas nehraje roli. O půlnoci či ve dvě ráno, zkrátka je třeba jednat.

Zdravotní výbava v klubovně, na akci a na táboře. Obvyklé „úrazy“ na akcích. Co je potřeba mít v lékárnice? Několik základních skupin věcí. První skupinou jsou léčivé přípravky, druhou obvazový a jiný zdravotnický materiál a třetí skupinou jsou různé doplňkové věci. Pro doplnění jsou zde uvedeny některé úrazy, které jsou časté na akcích. Jedná se o zvrtnutý kotník a cizí těleso v oku.

Právo – Systém práva a jeho definice. Žijeme ve světě, kde právo má významné místo. Bez zákonů bychom žili v chaosu. Účastníci kurzu by díky této části měli získat základní přehled o právu. Tento úvod do práva vymezuje základní pojmy a snaží se vytvořit vzhled do této problematiky.¹³²

Úmluva o právech dítěte. Jelikož se vedoucí připravují na práci s dětmi, je nutné je seznámit se základním předpisem, který se toho týká. Jsou zde uvedeny pouze výňatky, které jsou důležité. Jde spíš o to mít povědomí, že něco takového existuje a zhruba vědět, co se tam píše.

Lesní zákon. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Při práci s dětmi se nekonají jen schůzky v klubovnách a místnostech k tomu určených, ale také se dělají akce, kdy se chodí i do přírody. Jaká tady platí pravidla a jaké zákony? Je to především zákon o lesním porostu a zákon o ochraně přírody a krajiny. Mít základní přehled o těchto zákonech může velmi napomoci v případě určitých rozhodnutí, co dělat, kam se může jít apod.

¹³² Srov. FILOUŠ, Michal. *Tábor a právo. 2. díl, Vedoucí na táboře z pohledu práva*. Brno: Mravenec, 2006.

Trestně právní odpovědnost. Jaké jsou možné varianty nebezpečného chování? Jaká je trestně právní odpovědnost lidí mladších 15 let, mladých do 18 let a dospělých? Jaká mohou být zavinění? A jak to všechno souvisí s naší situací? Na tyto otázky je zde prostor k odpovědím.

Právní subjektivita. Je důležité, aby jeden z vedoucích měl více než 18 let z důvodů převzetí zodpovědnosti. A jak je to s těmi vedoucími, kteří nemají 18 let? Mohou s dětmi pracovat? Zákon mluví o přiměřené rozumové vyspělosti. Zodpovědnost mají také, ale úměrně právě této vyspělosti.

Hospodaření – Systém hospodaření. Organizovat výlet a platit vše ze svého, určitě nemůže fungovat. Vedoucí si musí umět správně vypočítat, kolik peněz je třeba vybrat a jaké jsou náklady na celou akci. Taktéž při schůzkách se spotřebuje nějaký spotřební materiál. Za něco se musí nakoupit. Vedoucí musí umět s penězi správně a šetrně hospodařit.¹³³

Vedení pokladny a vyúčtování malé akce. Je dobré si vést pokladnu, aby měl člověk jasný přehled o příjmech a výdajích. Transparentnost je dnes velmi důležitá. Rodiče chtějí vědět, kam jejich prostředky směřují. Základem jsou účetní doklady, které vedoucí musí schraňovat, aby je v případě potřeby mohl ukázat dotyčným zájemcům.

Inventář ve správě skupiny. Aby ve věcech, které se nakoupí, byl pořádek a nic se neztratilo, je dobré si vést inventární seznam všech těchto věcí. Je na vedoucích nad jakou částku budou věci zapisovat. Tento seznam by se měl průběžně kontrolovat a o těchto kontrolách vést zápis.

5.17.3 Doporučená literatura k tématu

Celý text skript je převzat z příručky *Čekatelská zkouška* od Václava Břicháčka a dalších autorů. Protože je tato příručka napsána pro skauty, bylo nutné provést přizpůsobení pro účely našeho kurzu. Prakticky došlo pouze k záměně slov vedoucí za rádce, vedoucí ministrantů za vůdce. Některé části příručky byly vynechány.

¹³³ Srov. BŘICHÁČEK, Václav et al. *Čekatelská zkouška*. 4., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2006.

Závěr

Jedním ze záměrů diplomové práce bylo sestavit skripta pro účastníky kurzu MiniFor, které dosud chyběly. Druhým záměrem bylo vytvořit metodiku k těmto skriptům. Současně tedy vznikl jak text skript, tak i metodika.

Kapitola 1 *Úvodní kapitola* se zabývala obecným pojmem „ministrant“ a měla vést k objasnění, proč je důležité pořádat kurzy pro ministranty. Pojednává o důležitosti skupiny, vedoucích ministrantské skupiny a členech skupiny (ministrantech).

Kapitola 2 *Charakteristika kurzu MiniFor* představila v základním přehledu, jak dlouho kurz trvá, kdo jej vede a pro koho je určen. Dále seznámila s hlavními tématy kurzu, vytyčila kdo je za kurz zodpovědný a více objasnila jednotlivé subjekty, které do tohoto kurzu vstupují.

Kapitola 3 *Historie pastorační ministrantů olomoucké arcidiecéze od roku 1990* si kladla za cíl zmapovat činnost ministrantů na arcidiecézní úrovni. Seznámila nás s tím, co se v jednotlivých letech v oblasti pastorační ministrantů událo, zvláště také s informacemi, které se týkaly kurzu MiniFor.

Kapitola 4 *Současný stav kurzu* nám přiblížil aktuální organizační zajištění, kterým je přihlašování a nutné organizační přípravy k úspěšnému proběhnutí kurzu. Také nám předložil jeho program a to ve sledu událostí od pátečního podvečera do nedělního oběda.

Kapitola 5 *Blok Vedení ministrantů* je uceleným souborem dvanácti témat, která se na kurzu MiniFor probírají. Toto zpracování je jedním z největších přínosů celé diplomové práce. Velkým přínosem je také zpracování textů skript pro účastníky kurzu.

Použité zdroje

- Acta curiae Archiepiscopalis Olomouensis*. Olomouc: Arcibiskupství olomoucké, 1990—. Pro vnitřní potřebu církve.
- AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. 235 s. ISBN 80-7192-581-0.
- BĚLOHLÁVEK, František, ŠULEŘ, Oldřich a KOŠŤAN, Pavol. *Management*. Olomouc: Rubico, 2001. 642 s. ISBN 80-85839-45-8.
- BŘICHÁČEK, Václav et al. *Bud' připraven*. Liberec: Skauting, 1998. 176 s. ISBN 80-85421-26-7.
- BŘICHÁČEK, Václav et al. *Čekatelská zkouška*. 4., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2006. 79 s. ISBN 80-86825-15-9.
- BŘICHÁČEK, Václav et al. *Zdravověda*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek České republiky, 2002. 85 s. ISBN 80-86109-89-5.
- FILOUŠ, Michal. *Tábor a právo*. 2. díl, *Vedoucí na táboře z pohledu práva*. Brno: Mravenec, 2006. 68 s. ISBN 80-86994-12-0.
- KANTOROVÁ, Jana a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. 244 s. ISBN 978-80-7409-024-0.
- KERN, Hans et al. *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8.
- KYRIACOU, Chris. *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. 4. vyd. Praha: Portál, 2012. 164 s. ISBN 978-80-262-0052-9.
- KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Redemptionis sacramentum: o některých věcech ohledně Nejsvětější eucharistie, které se mají zachovat a kterých je třeba se vyvarovat*. 2. vyd. Praha: Res Catholica, 2004. 58 s. ISBN 80-239-5093-2.
- KONGREGACE PRO KLÉRUS, *Všeobecné direktorium pro katechizaci*, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1998. ISBN neuvedeno.
- KONGREGACE PRO KNĚŽSTVO, *Instrukce k některým otázkám ohledně možnosti laiků podílet se na službách vykonávaných kněžími*, Praha: Sekretariát České biskupské konference, 2001. 80-238-8287-2.
- KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. 2. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 793 s. ISBN 80-7192-488-1.
- KUNEŠ, David. *Sebepoznání*. Praha: Portál, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7367-541-7.

MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-7315-039-5.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.

POLI, Osvaldo. *Můj život beze mne: hledání vlastní identity*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. 206 s. ISBN 978-80-7195-607-5.

PROCHÁZKA, Jakub. *Úvod do plánování a metodika jednoduchého plánu: Podpůrný materiál pro kompetence z oblasti plánování*. Pardubice: Vydal Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2009. 4 s. ISBN neuvedeno.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

Všeobecné pokyny k římskému misálu: (editio typica tertia 2002). Praha: Česká biskupská konference, 2003. 112 s. ISBN 80-239-9572-3.

Seznam zdrojů pro vedoucí k tématům

AUGUSTYN, Józef. *Být otcem*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. 235 s. ISBN 80-7192-581-0.

BŘICHÁČEK, Václav et al. *Čekatelská zkouška*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001. 79 s. ISBN 80-86109-69-0.

Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih): český ekumenický překlad. 9. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2002. 1007, 283 s. ISBN 80-85810-30-1.

DE MELLO, Anthony. *Bdělost*. Brno: Cesta, 2004. 222 s. ISBN 80-7295-067-3.

FOWLER, Larry. *Výchova novodobého Josefa: jak vychovat děti, které spoléhají na Boha*. Praha: Samuel, 2011. 100 s. ISBN 978-80-86849-74-4.

GRAUBNER, Jan. *Jak si představují farnost dnes*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2005. 133 s. ISBN 80-7266-219-8.

GRÜN, Anselm. *Vyznej se sám v sobě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. 142 s. ISBN 80-7195-034-3.

GRÜN, Anselm. *Bud' dobrý sám k sobě*. 3. vyd. v Karmelitánském nakladatelství. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. 107 s. ISBN 80-7192-667-1.

- GRÜN, Anselm. *Být úplným člověkem: síla zralé víry*. Praha: Paulínky, 2009. 127 s. ISBN 978-80-86949-73-4.
- KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. 2. vyd., Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. 793 s. ISBN 80-7192-488-1.
- YOUCAT: česky: *katechismus katolické církve pro mladé*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. 301 s. ISBN 978-80-7195-495-8.
- KERN, Hans et al. *Přehled psychologie*. Praha: Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8.
- KINCHER, Jonni. *Psychologické testy pro kluky a děvčata*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. 168 s. ISBN 80-7178-603-9.
- KINCHER, Jonni. *Nové psychologické testy pro kluky a děvčata*. Praha: Portál, 2001. 175 s. ISBN 80-7178-505-9.
- KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU A SVÁTOSTI, *Redemptionis sacramentum: o některých věcech ohledně Nejsvětější eucharistie, které se mají zachovat a kterých je třeba se vyvarovat*. 2. vyd. Praha: Res Catholica, 2004. 58 s. ISBN 80-239-5093-2.
- KUBY, Gabriele. *Gender: Nová ideologie ničí rodinu*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2014. 25 s. ISBN 978-80-87864-18-0.
- KUBY, Gabriele. *Globální sexuální revoluce: ztráta svobody ve jménu svobody*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2014. 413 s. ISBN 978-80-87864-13-5.
- KUNEŠ, David. *Sebezpoznaní*. Praha: Portál, 2009. 151 s. ISBN 978-80-7367-541-7.
- PLUMMER, Deborah. *Skupinové hry pro rozvíjení sebeúcty dětí ve věku 5-11 let*. Praha: Portál, 2013. 135 s. ISBN 978-80-262-0467-1.
- POWELL, John. *Štěstí začíná uvnitř*. 3. vyd. Praha: Portál, 2010. 186 s. ISBN 978-80-7367-823-4.
- PROCHÁZKA, Jakub. *Úvod do plánování a metodika jednoduchého plánu: Podpůrný materiál pro kompetence z oblasti plánování*. Pardubice: Vydal Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2009. 4 s.
- ROHR, Richard. *Adamův návrat: mužská iniciace*. Praha: Vyšehrad, 2005. 174 s. ISBN 80-7021-784-7.
- ROHR, Richard a MARTOS, Joseph. *Stát se moudrým mužem: úvahy o mužské spiritualitě*. Brno: Cesta, 2007. 168 s. ISBN 978-80-7295-097-3.
- ROHR, Richard a MARTOS, Joseph. *Cesta divokého muže: úvahy o mužské spiritualitě*. Brno: Cesta, 2002. 158 s. ISBN 80-7295-032-0.

Internetové zdroje

borovice.cz [online]. 2015 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z:

<http://www.borovice.cz/dokumenty/legislativa/>

outdoorsolutions.cz [online]. 2015 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z:

<http://www.outdoorsolutions.cz/cz/vzdelavani/proc-to-delame/johari-okno/>

signaly.cz [online]. 2015 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z:

<https://rob.signaly.cz/rubrika/sebeprijeti>

policie.cz [online]. 2015 [cit. 25. 3. 2015]. Dostupné z:

<http://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Seznam zkratk

MiniFor – Ministrantská formace

ACO – Acta Curiae Archiepiscopalis Olomouensis

AKS – Arcibiskupský kněžský seminář

CIC – Kodex kanonického práva

Příloha

Příloha – CD skripta Vedení ministrantů